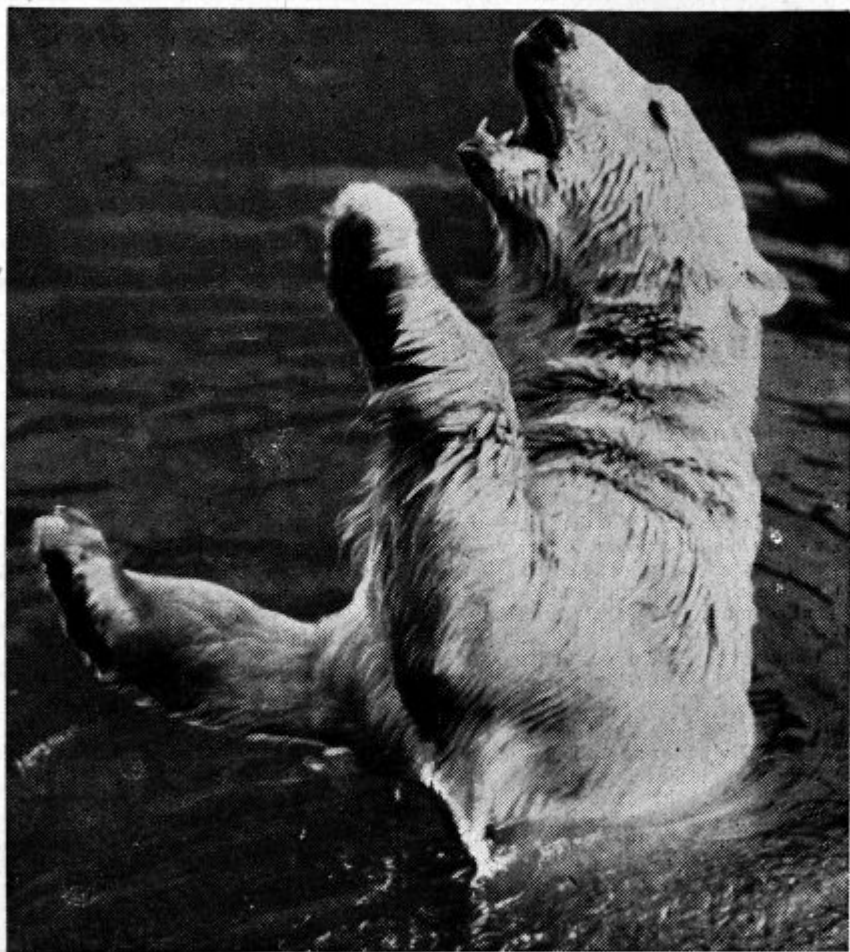

ŽIVLJENJE IN SVET

Tudi njemu je vroče!

25

21. junija

Knjiža 9.

19 Ljubljana 34

Življenje in svet

Dustrovana tedenska revija

Izhaja vsak petek in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.—, polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—, Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. — FRANCIJA, mesečno 4 franke. — ČESKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron. — AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. — AMERIKA in ostalo inozemstvo letno 1½ dolarja.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ulica 5.

VSEBINA št. 25.: Polarno leto 1932—1933. — Užitarne žuželke. — Dr. V. L. Travner: Upepeljevanje mrličev v modernih krematorijih (konec). — B. Borko: V Varšavi. — Arheologi se pulijo za Kartagino. — Mala antanta. — Naturalistično slikarstvo v starem Egiptu. — Slike iz življenja in sveta. — Edmond Romazière: Otok se ruši (konec). — Zgodovinski nagrobniki. — H. M. Wright: Preizkušnje cest v Ameriki. — Kako rešujemo utopljenca. — Razgovor s profesorjem Piccardom. — Razvoj letalstva v sliki in besedi (nadaljevanje). — Gnjat. — Ženske kot izumiteljice. — Tedenski jedilni list. — Dve domovini. — Anekdote. — Angležinja. — Humor v slikah.

Angležinja

Angležinji je življenje doma lažje nego katerikoli drugi ženski. Že zato, ker se ji posreči prepričati moža, da je pripravljanje jedi brezpomembna zadeva. Angležinje so često dobre, zelo redko pa navdušene gospodinje.

To pa velja samo za tiste družabne plati, ki žive v urejenih razmerah. Pri ženah neprofesionistov je gospodinjstvo in skrb za moža in otroke zelo pomanjkljivo. V Angliji vidiš na ulici mnogo več raztrganih otrok kakor kjerkoli drugje. Tudi živi na Angleškem mnogo več družin od konzerv kakor pri nas. V drugih plasteh pa je opravljanje domačih del lažje, ker žive Angleži mnogo enostavnejše od drugih narodov.

Dom igra v življenju angleškega naroda izredno vlogo. Angleška družina ne pozna večernih sprehodov, koncertov, gledališča, zborovanj, celo ne gostiln. Anglež gre samo v klub, ki ni nič drugega kakor nekakšen dom v širšem pomenu. Ko pride človek zvečer domov, ostane pač doma ali pa gre v sosedsvo na sport. Čeprav mora žena skrbeti za vso hišo, ni niti primere njeni zaposlitvi v drugih deželah. Prostori so namreč majhni. Tudi boljše družine nimajo salona, nobene tako zvane »bolšee« sobe. Jedilnica je majhna in ni namenjena družbam, čeprav so Angleži zelo gostoljubni. Družabnost temelji v tem, da se povabi par prijateljev na obed, ampak brez ceremonij.

Kakor prostori, je majhno tudi pohištvo, zato pa je solidno in trdno. Tudi v tem pogledu se lahko govori o nekakšni uniformiranosti. Vsi kosi so iz lesa, brez okrasov. Sofe so udobne, stoli prav tako. Vse je zelo enostavno, brez razkošnosti. Celo

v najodličnejših hišah je podblazinjeno pohištvo prevlečeno s platnenimi prevlakami iz pralnega blaga. Angleški mehki pramog zelo otežkoča čistost hiš in stanovanj. Blago, ki se ne da oprati, bi se moralo prečesto nadomestiti. Prijazni, s pisanimi rožami in ptiči okrašeni vzorci tudi v mestu zbujačo iluzijo dežele. Hiše so tehniško zastarele. Sicer je res, da izpodriva kurjavo s premogom peč na plin in električna peč. Prostor pa je po naših pojmih še vedno mrzel. Angležinja pa potrebuje zraka in živi vedno pri odprtem oknu.

Kakor sobe in pohištvo je tudi hrana uniformirana, preprosta, navadna. Zato so Angleži tako vitki. Jed jim ni nikoli užitek. Pečenko n. pr. pečejo nad odprtim ognjem in je ne polivajo z mastjo. Omako kupijo vedno v steklenici in jo prinesejo že gotovo na mizo. Star angleški pregovor veli: Sto cerkvenih sekt, a samo ena omaka. Sočivje kuhajo v vodi in brez dodatkov. Kosila v mnogih primerih ne poznajo. Ker je ta obrok sredi dneva, ko je človek v službi, kosijo vsi družinski člani izven doma. Navadno použijejo takšno kosilce kar stoje. Otroci dobe kosilo tudi v šoli. Namiznega prta ne poznajo. Namestu na prt postavijo krožnike na majhna pogrinjčala ali prtiče. Tako se prihrani delo in nabavljanje perila. Vobče Angležinja ne smatra omare za perilo za svoje svetišče. Na ta način odpadke krpanje, porabijo pa se reči tudi v defektnem stanju. Angležinji je kaj lahko prenesti te male neudobnosti. Vzgojena je pač tako, da se lahko znajde v vsakem položaju.

Nadaljevanje na predzadnji strani.

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 25.

LJUBLJANA, 21. JUNIJA 1931.

KNJIGA 9.

V filmski delavnici

Polarno leto 1932—1933

Pri organizatorju francoske polarne ekspedicije

Dariški novinar Gabriel Guilbert je obiskal dr. Charcota, ki pripravlja francosko odpravo na Groenland in med njima se je razvil naslednji zanimivi razgovor:

Čul sem, da gre za odpravo v zvezi s »polarnim letom«. Kaj je to?

Dr. Charcot

To bo leto, v katerem se bo združila cela vrsta držav k sistemskemu proučevanju meteoroloških, magnetskih in električnih pojavov v polarnih krajih. Pred petdesetimi leti, od 1882 do 1883, se je vršila slična akcija, Francija se je pa tedaj ni udeležila. Ob petdesetletnici tega dogodka bo sodelovalo 26 držav, in sicer: Angleska, Nemčija, Argentina, Avstralija, Avstrija, Brazilija, Bolgar-

ska, Kanada, Danska, Španija, Estonska, Zedinjene države, Francija, Finska, Madžarska, Island, Italija, Japonska, Mehika, Norveška, Holandska, Poljska, Portugalska, Švedska, Švica in Rusija.

Mednarodni odbor, ki vodi to akcijo, in ki mu predseduje g. Everdingen, holandski meteorolog, je sklenil, da se bo to velikopotezno podjetje ponovilo vsakih petdeset let, prva ponovitev pade tedaj na 1932—33. Vlada me je določila, da odrinem z ladjo »Pourquoi Pas?« še ta mesec na postajo, ki je bila določena Franciji.

Katera postaja je to?

»Scoresby Sund na vzhodni groenlandski obali in na 70. vzporedniku. To postajo že poznam. 1925 sem se odpeljal tja z ladjo »Pourquoi Pas?«, da rešim neko dansko odpravo, ki je prišla tam v neprimilike. Pozneje sem se večkrat vrnil. Zdaj je tam obljuden kraj s kakšnimi 130 Eskimi, z guvernerjem, radiotelegra-

fistom, šolo in tremi, za tiste kraje precej razkošnimi bivališči za Evropce.

V tem kraju bo torej štionirana francoska odprava in, kakor rečeno, odidem že ta mesec, da pripravim vse potrebno za njeno bivanje, gradnjo stanov in paviljon za aerologična opazovanja. Proučil bom v to svrhu bližnje hribe, kajti naša postaja bo morala biti 700 do 800 m visoko, kar ustreza višini 2000 do 3000 m v naših krajih.

Koliko članov bo štela končna odprava?

»Najmanj tri pomorske častnike, isto toliko učenjakov in pet ali šest specializiranih mornarjev. Predvideli smo vse potrebno za letošnje bivanje, to je od avgusta 1932 do avgusta 1933. Ves ta čas bomo po brezžičnem brzojavu zvezani s svetom. Nobena ladja nas ne bo mogla obiskati, kajti le za nekoliko tednov se odpre ledena bariera, ki zapira pristanišče.«

Gotovo bo treba izdati milijone za to stvar?

»Da, obrniti se bomo morali do obch zbornic za veliko podporo, a ne dvomimo, da bomo imeli uspeh. Že sedaj potrebujemo 85.000 frankov za glavno poslopje, ki ga bodo zgradili na Danskem in ki ga bomo še letos spravili v Scoresby Sund, kjer ga bomo to gimo sestavili kos za kosom. G. Doumer (novi francoski državni predsednik) mi je že omogočil nakazilo tega nujno potrebnega kredita.«

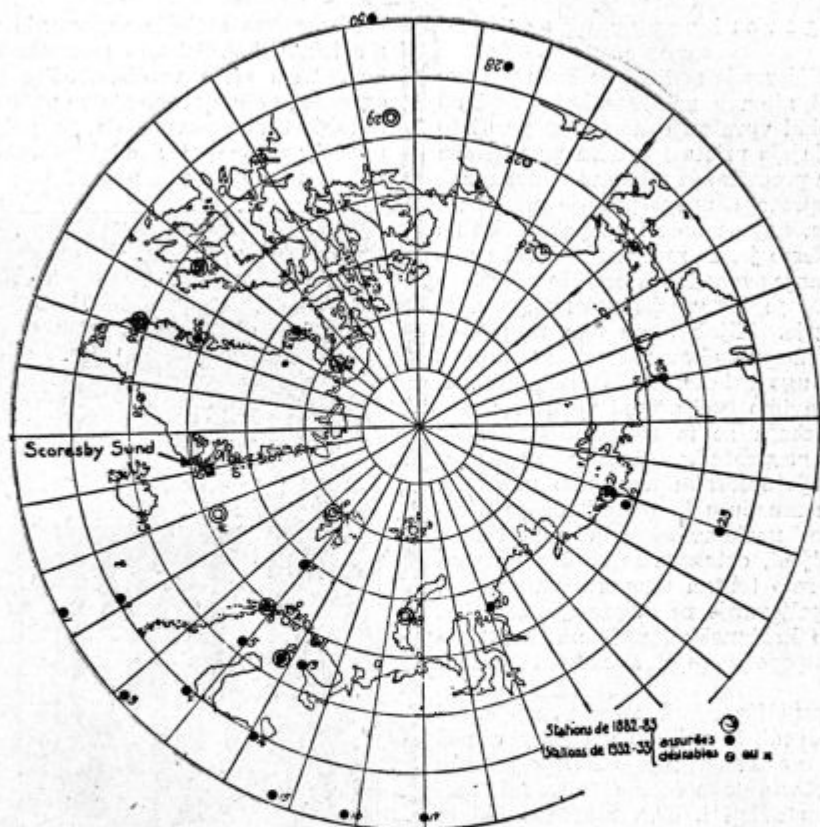
Kakšen je znanstveni program odprave?

»Zelo obširen. Geofizična opazovanja, vremenoslovna, zemeljsko magnetna, prirodopisna, opazovanje zračne elektrike in pojavov severnega sija. Glavno delo bodo zahtevala meteorološka opazovanja. Naši uspehi bodo v prvi vrsti koristni za zračno plovbo. Marsikdo bo dejal, da je Groenland s svojimi vremenskimi pojavi nevažen za francoske prilike, a to ni res, kajti groenlandske depresije imajo močan vpliv na vremenske prilike na Francoskem, torej jih moramo poznati.

Ničesar ne bomo zanemarjali. Okrog tečaja bo delovala cela vrsta mednarodnih postaj, ki bodo opremljene z najpopolnejšimi instrumenti. Tudi na južni po-

luti bo nastala cela vrsta novih postaj, in sicer bo imela Francija dve na Kerguelih in na otoku Sv. Pavla, eno ali dve pa v kakšni svoji ekvatorialni koloniji, kar bodo naredile tudi druge države, tako da se bodo opazovanja zračnih tokov raztezala preko vse zemeljske oble.

Ta velika znanstvena akcija bo imela nedogledne posledice za naše spoznavne narave in njenih pojavov, nedogledne praktične uspehe, a tudi velik pomen za idejo svetovnega miru in znosnega razmerja med narodi. Nihče ne bo mogel očitati Franciji, da ni doprinesla svojega sedeža za dosego teh idealov.«

Projektirane postaje v arktičnih pokrajinah za polarno leto 1932—1933

Užitne žuželke

V živalstvu nahajamo posebne vrste, ki se zadovoljujejo z eno'tno hrano, n. pr. gosnice. Pri drugih vrstah kaže jedilni list izredno pestrost. Med te spada človek. Vsi deli rastline: koren, steblo, listi, cvetje, sad, so mu dobri. Domala vse živali, pripravljene na raznotere načine, se pojavljajo na njegovi mizi. Kakor poroča sv. pismo, so iztočni narodi jako cenili kobilice, ki se še dandanašnji uživajo po Arabiji. Suše jih na solncu, zobiyejo pa jih v obliki kolačev, mešane z moko ali cvrte na maslu oziroma olju, pa tudi zmečkane in pomešane z velblodjim sirom. Na Madagaskarju se prebivalci sladkajo s kobilicami, ki jih pražijo v velikih ponvah in z

maščobo polite jedo z rižem. Posamezna črna ljudstva pripravljajo iz njih jako goste juhe. V Alžirju se sne dosti posušenih in močno osoljenih kobilic. Prekajene, prevojene se po raznih pokrajinah na Ruskem štejejo med izredne poslastice. Na Kitajskem, ki je dežela osupljivih jedilnikov, služijo v prehrano sviloprejkine bube. V Avstraliji pa zavzemajo enako mesto obilni metulji, nazvani »bugong«. Zakurijo se kresovi: z dimom omamljeni žužki cepajo z drevoja. Ljudje populijo živalicam nožice in peroti, trup umesijo v testo in jih pečejo kakor pogačo.

Dr. Vlad. Travner

Upepeljevanje mrličev v modernih krematorijih

(Nadaljevanje)

C) Ugovori zoper upepeljevanje

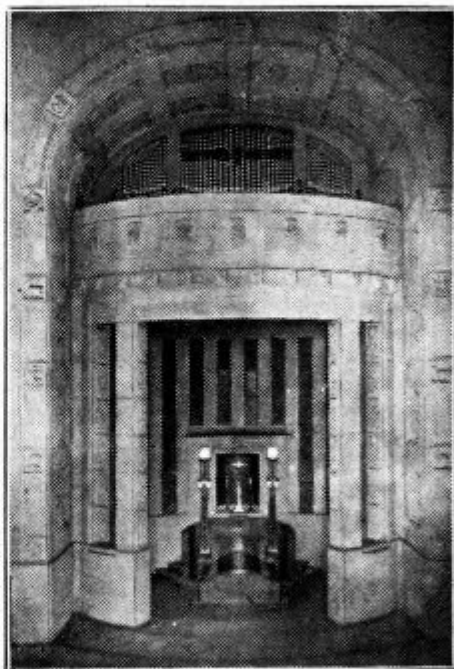
Upepeljevanje mrličev je kulturni pokret, ki nima z nacionalnimi, verskimi in sličnimi vprašanji nič skupnega. Zato ne vsiljujejo pristaši ognjenega pogreba svojega prepričanja nikomur. Kdor misli, da nasprotuje upepeljevanje njegovim načelom, naj se odloči za pokop. Edino kar hočemo je, da moremo tudi mi svoje prepričanje svobodno izraziti in udeleževati. To je bistvo fakultativnega upepeljevanja. Kljub temu ima ta pokret mnogo nasprotnikov, ki ga skušajo z različnimi ugovori ovirati. Zato je potrebno, da se bavimo tudi s temi vprašanji.

Ker izhaja že iz navedenega, da so ugovori nasprotnikov, da nasprotuje upepeljevanje splošnim moralnim nazorom, estetičnemu čutu in pieteti, da je nehygienično, neekonomsko in nepotrebno, neutemljeni, ostaneta le še dva na prvi pogled zelo tehtna ugovora, namreč: 1. da upepeljevanje ne odgovarja verskim, posebno krščanskim načelom in 2. da more upepeljevanje škodovati pravosodju.

1. Upepeljevanje in verska načela. Od veroizpovedi, ki pridejo v poštev v naši državi, ne nasprotujejo upepeljevanju vse protestantske ločine (luterani, kalvinci, metodisti i. dr.), starokatoliki in izraeliti.¹⁰⁾ Protestanti so se prvotno upirali upepeljevanju iz istih vzrokov kakor katoliki in pravoslavni. Sedaj menda ni več protestantskega duhovnika, ki bi se branil truplo pred upepelitvijo blagosloviti. Mnogi izmed njih so celo vneti pristaši upepeljevanja kakor n. pr. — da navedem samo en primer — svetovnoznani učenjak in bogoslovec Adolf Harnack, čigar telesni ostanke so bili dne 14. VI. 1930 upepeljeni v Berlinu. Isto velja v bistvu o ostalih omenjenih konfesijah.

¹⁰⁾ Češka narodna cerkev podpira upepeljevanje. Tako so n. pr. v Kraljevem Hradcu kolumbariji z žarami v neposredni bližini cerkve in škofijske rezidence. Tako hoče obnoviti v moderni obliki stari krščanski običaj.

Nasprotno stališče zavzemajo načeloma islam, katoliška in pravoslavna cerkev. Tem trem veroizpovedim pripada ogromna večina prebivalstva naše države. Zato je tudi umevno, da je pokret za upepeljevanje pri nas silno otežkočen. Ali je ta odpor utemeljen?

Prostor za mrtvaški oder s korom za pevce v kapeli draždanskega krematorija

Koran določa, da se mora truplo pokopati v teku 24 ur. Nikjer pa ne prepoveduje Mohamed sežiganje in pravi sam, da bo Bog na dan vstajenja zbudil tudi prah (sura 75 i. dr.). Zapovedi korana zadosti torej pravoveren musliman tudi, če se truplo upepeli in pepel pokoplje.

Praktično bolj pomemben je odpor katoliške in pravoslavne cerkve, ki obsojata upepeljevanje, češ da nasprotuje načelom krščanstva. To naziranje bi bilo pravilno, če bi se dalo dokazati: a) da prepoveduje upepeljevanje sv. pismo,

ki je glavni vir nauka in katero more ustno izročilo le dopolniti, ne pa ga izpremeniti; b) da nasprotuje upepeljevanje nauku o vstajenju ali češčenju ostankov svetnikov in c) da je pokop izključno krščanski običaj. Ti dokazi pa so nemogoči. Zato tudi pokop ni dogma temveč samo običaj oziroma želja cerkve.

a) Sv. pismo nikjer ne prepoveduje sežiganja mrličev. V stari zavezi je bil pokop sicer običajen. Da pa so tudi Izraelci mrličje sežigali, dokazuje mnogo mest sv. pisma st. z.¹¹) Tako govori n. pr. prerok Jeremija (34; 4, 5): »Toda poslušaj izrek Gospoda, Cedekija, kralj Jude. Tako ti govori Gospod: Ne boš umrl po meču, v miru boš umrl. In kakor so tvoje očete, nekdanje kralje, ki so bili pred teboj, sežgali, tako bodo sežgali tudi tebe in ti peli žalno pesem: O Gospod... Kajti to sem rekel jaz, tvoj Gospod.« V 1. Sam. 11, 12 pa čitamo: »Ko so slišali prebivalci Jabeš-Gideada, kaj so storili Filistejci Savlu, so... vzeli trupla Savla in njegovih sinov iz zidovja Bečana, prišli v Jabeš in jih tam sežgali.« Ostala mesta, ki govore o sežiganju, so n. pr. 2. kron. 16, 14 in 21, 19. Iz teh mest izhaja, da je bilo sežiganje pri Izraelcih časten pogreb za kralje in da se je izvršilo na božje povelje. Sv. pismo n. z. ne omenja sežiganja, ker ni bilo v tem času več običajno. V svojem pesniškem jeziku primerja večkrat mrtve z spečimi (n. pr. Jan. 11, 11; Ap. 13, 16 i. dr.). Nikjer pa ne pravi, da je sežiganje proti nauku, zapovedi, veri ali slično. Po cerkveni dogmi pa ima sv. pismo st. z. veljavo kakor sv. pismo n. z. Bog se ne izpreminja. Sodil nas bo po naših delih, ne pa po načinu pokopa. Nazori, da sežiganje nasprotuje krščanstvu, se pojavijo šele pozneje, posebno od časa zmage krščanstva in v nasprotstvu z božjo besedo.

b) Upepeljevanje tudi ne nasprotuje nauku o vstajenju, ki je poleg zapovedi ljubezni najzvišenejša ideja krščanstva. Kakor je namreč ljubezen smisel in vsebina našega življenja, tako je vstajenje naš končni cilj. Gotovo je tolažilna misel, da bo prišel nekoč čas, ko bo za vselej premagana smrt, kateri se moramo sedaj vkloniti vsi. Ta nauk tudi ne nasprotuje razumu. Kajti kakor je bilo mogoče, da se je brezsnovna duša zdru-

žila s snovjo (telesom) v tem življenju, je mogoče in verjetno, da se združi znova po smrti. To pričakuje religiozni človek z gotovostjo. Zato so skoraj vsi narodi in časi verovali v vstajenje bodisi v tej, bodisi v oni obliki. Po naravnih zakonih je nemogoče samo, da bi se združil duh z vsoto atomov, iz katerih obstoji naše sedanje telo. Kajti naravoslovje nas uči, da se naše telo od spočetja do popolnega razpada neprestano spreminja. Tako vstajenje je tudi Kristusovemu nauku tuje; kajti, kar bo vstalo je nesmrtno. Naše telo pa je materija, ki se vrača v materijo. »V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh, dokler se ne povrneš v zemljo, iz katere si vzeti; zakaj prah si in v prah se povrneš« (1. Mos. 3, 19), »potem se vrne ta prah k zemlji, kar je bil; duh pa se vrne k Bogu, ki ga je dal« (Prid. 12, 7), »vse je nastalo iz prahu in vse se vrača v prah« (Prid. 3, 20). Te ideje se neštokrat ponavljajo v sv. pismu. Nikjer pa ni rečeno, da bo ta prah deležen večnega življenja. O smislu vstajenja govori Odrješnik sam, ko pravi, da bodo pravični »kakor angeli božji v nebesih« (Mat. 22, 30, Luka 20, 34—37). Še jasnejše govori apostol narodov sv. Pavel v 15. pogl. pisma na Korinčane: »Trohljivo sejemo, netrohljivo bo vstalo... Živalsko telo se seje, duhovno telo bo vstalo. Je živalsko in duhovno telo.« Naše vstajenje se tudi ne da primerjati s Kristusovim; kajti v Kristusu je vstal iz groba zmagoviti Bog. Tudi je vstal Zveličar že tretji dan, še preden je telo strohnelo. Slednjič: ali ni bogokletstvo, če se primerja stvarstvo s Stvarnikom? Če pa vemo, da smo prah in da se vrne v prah, je vseeno, če se naše truplo pokoplje, upepeli, raztrga itd. Zato tudi ne more upepeljevanje nasprotovati vstajenju. Pa tudi, če bi menili, da bo ta prah deležen večnega življenja, upepeljevanja ne moremo obsoditi. Tudi v grobu razpade truplo. Če pa more to truplo vstati, bo vstalo tudi upepeljeno. Slednjič: morejo li nasprotniki upepeljevanja trditi, da ne bodo vstali nešteti mučenci in svetniki, katerih trupla so zgorela na grmadah kakor »Neronove plamenice«, Devica Orleanska, sv. Sava itd.?

Češčenje ostankov svetnikov je naravno in utemeljeno. Kakor se spominjamo velikih mož posvetnega življenja in spoštujemo njihove ostanke, časti tudi cerkev ostanke svojih priprošnjikov in

¹¹) Vsa mesta sv. pisma so navedena po katoliškem in večkrat aprobiranem nemškem prevodu D. Leandra van Essa (izd. 1923).

bojovníkov. To čast izkazujemo lahko tudi njihovemu pepelu. Tudi pred žaro se moremo spominjati njihovih del.

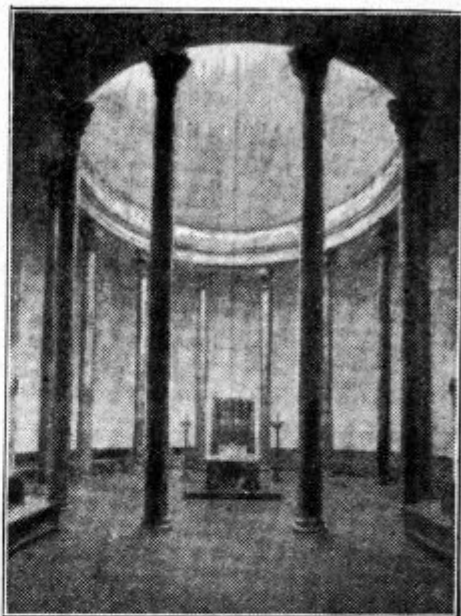
c) Nihče ne more trditi, da je pokop izključno krščanska navada. Mrličje so pokopavali in še pokopavajo tudi paganski narodi. Pa tudi če bi bilo sežiganje »pagansko«, ker v katoliški in pravoslavni cerkvi ni običajno, ne more biti to razlog proti upepeljevanju. Saj je katoliška cerkev sama prevzela in posvetila mnogo paganskih običajev. Njen liturgični jezik je jezik naroda, ki je 300 let najhujše preganjal cerkev. Krščanska umetnost kaže mnogo paganskih vplivov. Naslovi (pontifex maximus, episcopus i. dr.) ter duhovna oblačila so vsaj deloma paganskega izvora. Da, cerkev je od paganov prevzela celo posamezne molitve kakor n. pr.: »Počivaj v miru in večna luč naj ti sveti«, ki so jo molili že stari Egipčani na grobovih svojih dragih. Ali je logično, če posvečuje cerkev te paganske običaje obenem pa se bori zoper »pagansko« upepeljevanje?

Odpor cerkve se kaže predvsem v tem, da odreka vernikom, ki žele upepelitev, cerkveni pogreb, četudi niso grešili s tem zoper nauk. Te časti pa ne odreka navadno niti samomorilec, čeprav so po nauku cerkve zagrešili strašen greh. Ali odgovarja to Gospodovi zapovedi o ljubezni?

Prepričevalnih razlogov, iz katerih se upira cerkev upepeljevanju ni. Splošne trditve, ki jih navajajo nasprotniki v svojih glasilih (n. pr. v listu »Das christliche Grab«) kakor: da je pokop prastara in častitljiva krščanska navada, da je upepeljevanje moderno paganstvo, da se dajo upepeliti samo brezbožniki in sovražniki cerkve itd. brez stvarnih dokazov ne zadostujejo. Odgovor na vprašanje: »Odkod odpor?« da zgodovina.

Ko se je v 70. letih preteklega stoletja začelo živahno gibanje za upepeljevanje, mu katoliška cerkev sprva ni izrečno nasprotovala. Posamezni duhovniki (n. pr. kanonik Bucellati iz Pavije) so ta pokret celo pozdravili. Šele 1886 ga je obsodil papež Leo XIII., češ da nasprotuje krščanskim običajem. Povod k obsodbi so dali prostozidarji. Medtem se je namreč nasprotstvo med cerkvijo in prostozidarji poostrilo. Zaradi tega je papež 1884 z encikliko »Humanus genus« obsodil prostozidarstvo kot cerkvi in državi nevarno stremljenje. Razmere so postale še bolj napete, ko je začel

zloglasni Leo Taxil¹²⁾ naslednje leto dolžiti prostozidarje, da izkazujejo hudiču božjo čast, da zametujejo vsa moralna in verska načela itd. Ker pa so se prostozidarji 1869 izrekli za upepeljevanje, je bilo upepeljevanje »framazonско orožje v boju proti cerkvi«. Priznati moramo, da so mnogi prostozidarji in drugi

Kapela v krematoriju Halsingborg na švedskem

nasprotniki cerkve pristaši upepeljevanja. Iz tega pa še ne izhaja, da je pokret kot tak obsojevanja vreden, ker je pokret medverski in ker so njegovi pristaši tudi katoliki in pravoslavni.

Drugi vzrok odpora je morda ta, da je bila nekoč smrt na grmadi kazen za krivoverce. Te kazni cerkev sama ni izvrševala, ker »cerkev ne preлива krvi«. Obsodbe pa so se izvršile v njenem interesu. Zato »diši« upepeljevanje še sedaj po hereziji. Priznanje upepeljevanja pa bi bila nekaka rehabilitacija krivovercev. Tudi predstava o »peklenskem ognju« utegne biti vzrok odpora. Trdi-

¹²⁾ Leo Taxil, prav Gabriel Jogand-Pagés, r. 1854 v Marselleu, eden največjih sleparjev vseh časov — je postal z 19. leti prostozidar ter pisal 12 let ogabne članke zoper katoliško cerkev. 1885. se je »spreobrnil« in napadal odslej prav tako nersramno svoje bivše somišljenike. Slednjič je 1897 v Parizu javno priznal, da so bile vse njegove obdolžitve plod lastne domišljije.

tve, da nasprotuje cerkev upepeljevanju iz materialnih vzrokov, ker ima baje od cerkvenih pokopališč velike dobičke, niso dokazane.

Brezdvomno se bo nasprotstvo cerkve sčasoma ublažilo, posebno ker želi ogromna večina pristašev upepeljevanja živeti v slogi s cerkvijo in ker je cerkev že v mnogih drugih primerih svoje običaje prilagodila duhu časa. Odpor cerkve tam, kjer se je upepeljevanje že udomačilo, zdaleka ni tako silen kakor pri nas. V posameznih primerih cerkev pristašem upepeljevanja tudi ni odrekla cerkvenega pogreba n. pr. 1912 grofu Evgenu Sylva-Torouca, ki je zapustil usmiljenim bratom na Dunaju večjo vsoto pod pogojem, da spremlja katoliški duhovnik njegovo truplo v krematorij v Gotho in da se shrani pepel v samostanski cerkvi na Dunaju. Tudi ne odreka katoliška cerkev verskih obredov v primeru, če pokojni niso odredili sami upepelitev. Slednjič se moramo zavedati, da je Bog neskončno usmiljen in da bo zato sprejel pobožno molitev lajikov v krematoriju z istim dopadenjem kakor molitev duhovnika pred grobom.

2. Upepeljevanje in pravosodstvo. Niti civilni niti kazenski niti katerikoli drugi zakoni ne določajo, da je samo pokop dopusten način pogreba in da je upepeljevanje prepovedano.¹³⁾ Tako prepoved bi nasprotovala osnovnim zakonom vsake kulturne države, ki jamčijo vsakemu državljanu svobodo vere in vesti. Če pa naši zakoni upepeljevanja izrečno ne omenjajo, je to umevno, ker se ognjeni pogreb pri nas še ni udomačil. Ko pa dobimo krematorije, bodo zakoni tudi to vprašanje točno uredili.

Pomembno utegne biti upepeljevanje za kazensko pravo, posebno v primerih zločinov zoper življenje in telo. Taki primeri so rafinirani (zahrbtni) umori s strupi, ki jih moremo ugotoviti le z obdukcijo in kemično analizo in fingirani samomori oziroma nesreče n. pr. če obesi morilec zadavljenega ali če vrže ubitega na železniški tir, v prepad, v reko itd., kakor da bi žrtev izvršila samomor ali se ponesrečila. Če se v takem primeru truplo upepeli, zginejo naravno najvažnejši sledovi zločina in zločinec uide človeški pravici. Če pa se truplo pokoplje,

more naknadna ekshumacija in obdukcija kaznivo dejanje še vedno razjasniti. To možnost mora priznati vsak. Zato je tudi ta ugovor najbolj utemeljen.

Iz tega pa ne izhaja, da se mora upepelitev splošno zabraniti, temveč samo, da se mora previdno izvršiti. Previdnost je umestna tudi pri pokopu. Tudi v zemlji se truplo prejkoslej spremeni, tako da zginejo sledovi zločina. Vrh tega so lahko v zemlji, v obleki, v barvah krste itd. strupene snovi, ki preidejo v truplo, tako da zmote pri obdukciji niso izključene. Še bolj previdni moramo biti seveda pri upepeljevanju, ker se iz pepela ne da nič ugotoviti. Upepelitev je dopustna samo, če je vzrok smrti z vsoto gotovostjo dokazan. Zato zahtevajo tudi vodstva krematorijev pred upepeljevanjem zanesljiva potrdila o vzroku smrti kakor zdravniška spričevala, pismene izjave uradnih oseb itd., često tudi sve-dočbo, da se izvrši upepelitev na izrečno željo pokojnega oziroma njegovih svojcev. Sploh je dobro in skrbno urejena sanitetna služba, posebno pa natančen ogled mrličev najboljšje orožje v boju zoper rafinirane zločine. To dokazujejo države, kjer so varnostne razmere na višku. Na Angleškem odpade ena ekshumacija na 800.000 pogrebov. V Nemčiji ostane od 600.000 smrtnih primerov komaj en nepojasjen. Na Dunaju so od 1900—1925 pokopali okoli 680.000 mrličev. Ekshumirali pa so samo dve trupli. Pa tudi v teh dveh primerih je ostala obdukcija brezuspešna. Če je torej tam, kjer so sanitetne razmere urejene, potrebna ena ekshumacija šele pri 600—800.000 smrtnih primerov in če tudi ta ni vedno zanesljiva, je nesmiselna trditev, da ogražajo krematoriji javno varnost.

Tako je ta dozdevno najvažnejši ugovor zoper upepeljevanje neutemeljen, če se izvrše pred upepelitvijo trupel vse potrebne varnostne odredbe.

¹³⁾ Dvom bi bil mogoč le glede trupel justificiranih zločincev (§ 417 odst. 4 kp). Pa tudi v tem praktično skoraj brezpomembnem primeru je »shramba leša (trupla)« tudi lahko upepelitev.

B. Borko

V Varšavi

Beleške s potovanja

Varšava, eno največjih slovanskih mest, je ležala ob lepem jutru pred nami. Najprej smo ugledali predmestje Prago, ki slovi kot močna židovska naselbina; nato smo mimo številnih vojašnic, razsežnih tovarn in mogočnih železniških naprav, ki že same napovedujejo velemesto, šinili preko široke Visle v poljsko prestolnico.

ciji so poslanska omizja razdeljena po klubih; hudomušni duh, ki bedi nad to politično klavzuro, je baje spravil v sosesčino najskrajnejše vladne desničarje in najbolj srborite levičarske opozicionalce. Vsekakor dobra šola politične strpnosti; koliko je prospešna, zares ne vem.

Opisati Varšavo, veliko centralno poljsko mesto, ni lahka reč, če ima človek

Magistrat v Varšavi.

Na postaji je bil kajpak sprejem, govor pisatelja Ossendowskega in druge formalnosti; toda to je kronika, ki spada v preteklost. Na ulicah je bilo tako živo in razigrano, da se je tudi druga noč v vlaku kaj hitro izpuhtela iz utrujene glave. Veselo so avtomobili zdrčali v šumno velemestno vrvenje. Skupino jugoslovenskih popotnikov, in sicer izbranec, ki smo po poklicu v zvezi s politiko, četudi je dejansko ne uganjamo, so nastanili v hotelu Sejmóvem. To vam je velika palača precej na periferiji Varšave, tik Sejma ali parlamenta; poslanci, ki imajo za časa zasedanja v tem hotelu streho in, če hočejo hrano, se lahko osamijo in vdajajo globokemu premišljevanju. Zares, imel sem vtisk, da je to neka vrsta modernega samostana. V restavra-

tako rekoč le nekoliko ur časa. Najbolje je, če lahko švigneš zdaj sem, zdaj tja, iščeš včasi po Baedekerju, drugekrat po instinktu, iztakneš to ali ono značilnost in posebnost, zalotiš celo kak moment narodnega življenja, ki se ti vtisne v spomin in vzbudi pobudne misli; taka je praksa sodobnega popotnega reporterja. Zato naj čitatelj nikar ne pričakuje takega opisa Varšave, kakor ga je vredna velika slovanska prestolnica; na mestu tega le nekoliko bežnih impresij in baedekersko zgoščenih podatkov.

No, če hočeš odkrivati Varšavo tako rekoč od njenih korenin, moraš priti na njen Grajski trg, pred nekdanji »Zamek królewski«. Ondi stoji spomenik Sigismunda III., spomenik, ki je le eden izmed številnih v Varšavi in nikakor ne najzna-

menitejši. Toda Sigismund III. je tisti poljski kralj, ki je proglasil Varšavo za prestolnico. To je bilo l. 1595.; šele sredi tega stoletja je Varšava prišla na glas, ko se je tu prvič sestal skupni parlament Poljske in Litve. Posihmal so sem prihajali poljski plemiči, kadar je bilo treba voliti kralja. Nekaj te, dejal bi heroične dobe je zajel slikar Matejko, največ pa je oživil Sienkiewicz v svojih romanih. Višek bleska je dal Varšavi kralj Stanislav Avgust (1764—1795). Za njegovega vladanja je prestolnica uživala Periklejevo dobo. Ta tenkočutni vladar si je dal zgraditi krasno poletno rezidenco Lazieńki, ki leži bolj na robu sedanjega mesta

s slikami Bacciarellija in drugih: s portreti lepotic, ki so razveseljevale dekadentno srce Stanislava Avgusta. Naj tu, ob lepih mesečnih nočeh, ko na tolmu zaspe labodi, blodijo sence zadnjega poljskega kralja in ruskih carjev, ki so včasih tu rezidirali; naj se pomenkujejo o ničevnosti sveta, a romantični poet naj z daljave napaja svojega Pegaza...

Stopimo za trenutek v sloveči Zamek królewski, kraljevi grad, ki je sedaj sedež prezidenta poljske republike. Grad sam ni na zunaj monumentalen, vendar je obsežna stavba in na znotraj tak, da se čudiš, koliko umetnostnih zakladov se je nakopičilo na tem mestu. In če se pri tem

Vladna palača v Varšavi s spomenikom kralja Sigismunda III.

in ki je za njegovih dni bila v okolici; sprehod pa razkošnih dvoranah kraljevega gradu in vsaj pol urice v Lazieńkah, to zadostuje, da dobiš pojem o blešku in lesku poljske starine. Za časa Stanislava Avgusta je Varšava dobila vrsto krasnih palač; bila je doba cveta, dekadentnega fin de siècle, ko so najbistrejši vidci že slutili pogin; v veseljaštvu rokoja je tiho drhtelo spoznanje ničevnosti. *Après nous le déluge...* pred nami je potop, rešimo se na barko veselja, potujmo na zasanjani otok Cythero... Vso prelest Lazieńk, najlepšega spomenika Stanislava Avgusta, obseva še danes prefinjena kultura propadanja. Toda pustimo krasne Lazieńke z njihovim otožnim smehljajem 18. stoletja, s pompadorskimi skrivnostmi poljskega dvora,

spomniš, koliko jih je še v Krakovu in v nekaterih plemiških gradovih, se ne boš čudil, zakaj so bili stiki med Poljaki in Italijani vsekdar tako živi in zakaj so še danes precej tesni: Poljska aristokracija je bila eden najboljših konsumentov italijanske umetnosti. — Tudi temu gradu, ki so ga morali zaradi vojn in požarov večkrat restavrirati, je dal notranji blesk kralj Stanislav Avgust. V sprejemni dvorani najdeš krasen strop kraljevega dvornega slikarja Bacciarellija; plesna dvorana te preseneti s skulpturami Monaldija in Le Bruna. Ponekod imaš krasne mozaike, drugod vidiš dragocene gobeline. Varšavo 18. stoletja je lepo naslikal beneški slikar Canaletto; opaziš tudi portrete vseh sodobnih vladarjev, ki so jih poljskemu kralju po-

darili tovariši žezla. Kar je poljskih slik so vse prišle pod to streho stoprav v novejšem času; marsikakšno dragocenost so morali šele po revoluciji repatriirati iz Rusije.

Od kraljevega gradu je par korakov do starodavne gotske katedrale sv. Jana (14. stoletje), kjer je pokopan avtor

zaprtega trga. Ali se spominjate Zaglobe, veseljaškega pana Zaglobe? Evo, tamle je znamenita »winiarnia Fukierów«, krčma, ki je ohranjena táka, kot je bila ob koncu 16. stoletja; štiri sto let se tu nenehoma toči medica, rodovi se menjavajo, a sladkost in opojnost ostaja; pana Zaglobe ni več, pa prihajajo majhni, mo-

Trg pred vladno palačo

»Križarjev« in tolikih slovečih slik poljske preteklosti, Henrik Sienkiewicz in kjer sanktuarij s prstjo iz vseh evropskih bojišč v svitu večne luči vzbuja spomin na 600.000 Poljakov, ki so v svetovni vojni padli za domovino. Sicer: Palma

derni Zagloboviči. Na dvorišču je z len relief Kristusa, pa menda ne pos star; zadaj za njim pravkar vpije voverni žid in opravlja svojo dolžnost do Jehove. Fukier je vsekakor znamenitost, kakor v Pragi hišice srednjeveških

Pogled z Visle na varšavsko predmestje Praga

mlajši, Rafaeli in skulptura Thorwaldsenovega učenca Laboreura na grobu sejmškega maršala Małachowskega. — Odtod je zopet par korakov na trg (Rynek), ki je ves zaprt od ozkih, a visokih hiš iz 16., 17. in 18. stoletja. Hiše so okrašene z živimi barvami in z zlatimi napisi; čeprav so arhitektonsko zanimive, se zdi, da je njih dekorativnost malce preveč kričeča za tišino tega nevelikega,

alkemikov; če prideš, popotnik iz slovanškega juga, v Varšavo, izpij tu kozarček medice v slavo panu Zaglobi in njegovemu rodu!

Kajpak, tudi 19. stoletje ni brez pomena za Varšavo. Če greš dalje po mestu, se boš na mogočnem Napoleonovem trgu spomnil, da je tod hodil imperator Napoleon Bonaparte in v svojem izkušnem srcu bojeval majhne bitke s polj-

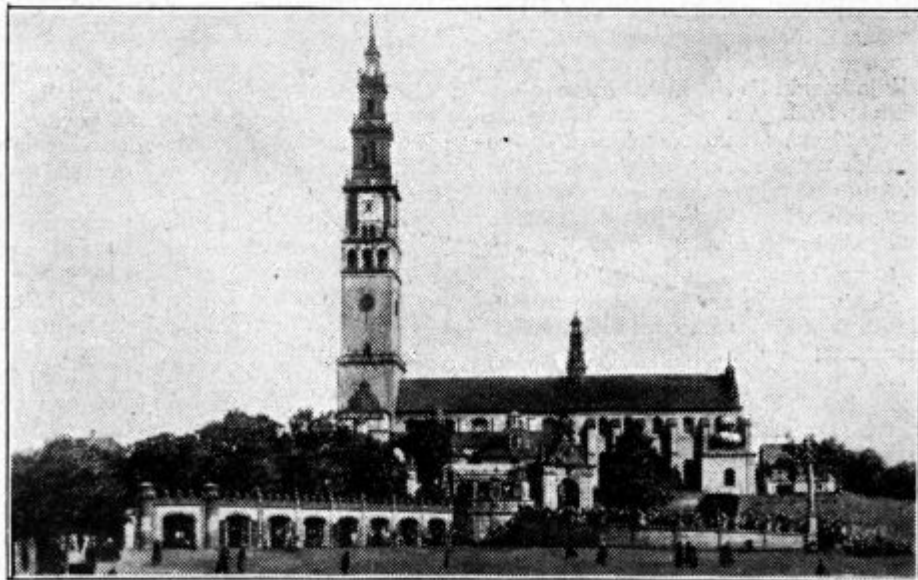
skimi amorčki. Topót konj napoleonske vojske je vzdramil poljsko Varšavo v veselo jutro nove svobode; bilo je to leta 1806., enajst let potem, ko so bili razdelili in ponižali Poljsko ter izročili Varšavo Prusom. Bila je ustanovljena »Kneževina Varšavska«, severna sestra naše Ilirije. Toda napoleonska zvezda je zatonila za daljnim otokom Sv. Helene in dunajski kongres je napravil iz tega kosa Poljske »Królestvo kongressowe«, ki so ga priključili ruskemu carstvu. Varljiva avtonomija — varljiva kot vse, kar v svetu sile in pesti, v dobi neumrljivih »svetih alianc«, sloni zgolj na načelu. Zadostoval je en sam izbruh poljskega temperamenta, ena sama vstaja l. 1831., da so v Petrogradu izpremenili kraljestvo v navadno rusko gubernijo. Do leta 1915. je bila Varšava »gubernijski gorod...«

Ali je v Varšavi še kaj ostankov ruskega ancien regimea? Zares, ne vem. Kar je bilo zelo vidnih, so jih Poljaki po prevratu odstranili in sicer, če pomislim na krasno rusko katedralo na Trgu Ponia-towskega, precej temeljito; ni ostal kamen na kamnu. Drugače — kdo ve. Na hipe se mi je videlo, da sem odkril v melanholičnih ulicah varšavske periferije, v samotnih zakotjih, v tihih nasadih nekaj, kar se mi je zazdelo rusko. Najbrž je to le privid. Nerealnost. Morda samo kontrast vzhodnega elementa pred prevladujočo polituro zapadnjaške Varšave. — Drugače je v Varšavi precejšnja

Chopinov spomenik v Varšavi

ruska kolonija. Med njo je mnogo pribežencev. Izdajajo ruske liste in sanjajo o domovini, ki je nekaj sto kilometrov

Znamenita romarska cerkev Matere božje v Censtohovi

daleč, a je dalje kot če bi med njo in njihovim hrepenenjem ležal Tihi ocean... Blizu hotela Sejmóvega, v tihi, čisto periferijski ulici, je trgovinsko zastopstvo SSSR. Pri moji veri, baš na dan 1. maja sem videl na balkonu tega zastopstva prvega pravega in pristnega boljševika.

Kako se vrti koló zgodovine! Od tretje delitve Poljske do l. 1806. so vladali v Varšavi Prusi, nato pa po zlomu napoleonske kneževine Rusi, od l. 1915. do 1918. zopet Prusi in — v avgustu l. 1920. so se približali znova Rusi. Čete rdečega generalissima Trockega so bile že v okolici poljske prestolnice. Poljska republika je bila nevarno ogrožena in Evropa, ki je zmedeno stala pred evrazijsko Sfingo, se je lahko upravičeno bala, da se bo meja boljševiškega imperija zarila v njeno osrčje. Tedaj se je zgodil oni »čudež na Visli«, o katerem vam Poljaki še danes pripovedujejo v legendah. Pilsudski, ta najzagonetnejši mož Poljske, je v tridnevni bitki rešil domovino. Nemara tudi Evropo. Kje bi bile danes vse te reparacijske konference in seje Društva narodov, če bi bila Poljska takrat omagala pod svojim križem?

Za spremembo dva kontrasta: Na Saškem trgu, ki se imenuje tudi Trg Poniatowskega (tu stoji Thorwaldsenov kip tega velikega poljskega vodje), pred krasnim parkom nekdanjih kraljev, plamti večni ogenj na grobu Neznanege vojaka. Gori noč in dan kot bi plamtelo srce poljskega naroda, srce matere Polonije.

Na nasprotni strani trga: vojno ministrstvo. Tu odločuje gospod Pilsudski. Preko trga koraka vojaška četa; strumno bijejo koraki ob tla, ki so videla toliko carskih parad. To je nova, današnja Poljska. Z ene strani Nemčija, z druge Sovjetska unija — eno samo zemljepisno dejstvo udarja v taktu z vsakim korakom. Simbol svetovne vojne na drugi strani nenehoma plameni, drhti.

— Gospod moj, — mi je dejal neki znavec, — to vam je sodobna Scila in Karibda... Večno tavamo med spominom in strahom; z obeh strani so nevarne čeri...

Toda hotel bi pripovedovati o drugi Varšavi. O njenih krasnih parkih, o lepem, vlažnozelenem večeru in parku Lazieńk, tam od aristokratske Aleje Ujazdowskie; o enem najlepših spomenikov, kar sem jih kdaj videl: o Szimanowskega kipu skladatelja Friderika Chopina, ki je tako krasen, da moramo s sliko

pokazati vsaj njegovo slabo senco; o židovskih ulicah, ki so zelo živahne in na moč pisane, ker so ti poljski Judje vzlice vsej svoji nesimpatičnosti otožni in originalni ljudje, ki nosijo v očeh vse hrepenenje po obljubljeni deželi, a Židovke so kljub hoteni sramežljivosti hudo koketne; o bajnem večeru na več kilometrov dolgi ulici Maršalkowski, ki vsa drhti od raznobarnih reklam in bi se ti videlo, da si bil zašel v bujno deželo, če ne bi moral paziti na avtomobile, ki ti nenehoma ogražajo življenje. Pa o varšavskih cerkvah, kajpak: so hudo zanimive in ponekod posvetno ljubke, zakaj o Poljakih veste, da so pobožni ljudje in da veliko dajo na cerkve. In še o mnogih drugih rečeh. Toda verjemite mi: od teh številnih zanimivosti sem lahko ujel le nekoliko filmskih pogledov, ker je bilo treba skoraj vedno hiteti in čisto sesti na avto, da je človek ob pravem času prispel na določeno mesto. In tako je od vseh teh filmskih slik ostal samo pojem Varšave kot celote: velikega samozavestnega, rastočega mesta z lepimi avenijami in bleščečimi ulicami; obilo bogastva, ob katerega v slednji ulici buta beda, skrita v kleti, podstrešja in na periferijo — beda, ki tli v motnih pogledih počestnih ženâ in v gručah otrok na periferiji. Toda — ni li tudi drugod tako?! Take oprečnosti opaziš in občutiš, guga-joč se na avtomobilu, samo tedaj, če si sám kljub videzu razkošja otožen in zamišljen in če se ozreš na nebo, ki je vsem enako.

Vse te slike, srečanja in pogledi v velemestno bujnost Varšave so se vrstili sila naglo in ves varšavski film se je odigral v borih 48 urah, ka-li, in še teh je šest ali osem splavalo po Lethi trdega sna. Ko je vlak zapuščal Varšavo, so vihrale zastave 1. maja, po cestah so hodile povorke z godbo; nenadno se je vsa grmada milijonskega mesta stanjšala, razredčila, izginila v nedoglednem obzorju ravni. Za malo humorja je skrbelo vreme, ki je zdaj preganjalo vlak z debelimi šibami dežja, zdaj ga grelo s solncem, ki niti ni bilo toplo; minevale so ure in ravan se ni izpremenila: sama polja, gozdovi, travniki, tu in tam mesta in vasi, nad vsem pa izpremenljivo, vetrovno nebo. Proti večeru smo dospeli v Częstochowo, da obiščemo, — katoličani in pravoslavni, verni, manj verni in neverni — Mater božjo na Jasni gori.

Arheologi se pulijo za Kartagino

Zmagoviti Rim je po tretji punski vojni do tal porušil Kartagino in Scipion Afriški je na razvalinah klical jezo bogov na vsakogar, ki bi jih skušal vzpostaviti.

Računal pa je brez starinoslovcev.

Že več stoletij se zdaj pa zdaj odkopava mesto, ki je v starini imelo prevlado v Sredozemskem morju. Vendar kartaginska skrivnost se še ni razgalila. Polotok hrani svojo tajno navzlic odkopavanju. Od sijajne punske prosvete so izgrebli iz tal le Tanitino svetišče in grobnice.

Izkopavanje zahteva velike glavnice. Tuji arheologi so doslej razpolagali s premožnimi vsotami, tudi francoska generalna Rezidenca ni dosti na boljšem.

Ker so razna brskanja izpodletela, je zavladalo mnenje, da so punskega mesta podrtine izginile, oziroma se pomešale s poznejšimi stavbami. O nekih razlagah pa so še ostali dvomi. L. 1921. jih je upošteval mladi ameriški grof pl. Prorok, ki ga je v Tunizijo zvalil kartaginski misterij. Sklenil je porabiti svoje imetje in znatne prispevke, nabrane v razumniških vrstah po Zedinjenih državah. Sestavil je misijo ter jo dal na razpolago francoskim oblastvom v Tuniziji z edinim pogojem, da se ameriškim muzejem prihranijo dvojniki ali odlitki umetnin, ki bi se zasledile.

Arheološki oddelek v Tunisu ni bil nič kaj voljan spuščati tuje v svoje področje. Prorokovi žilavosti pa se je naposled obneslo, da je dobil dovoljenje. Grof je po-

stavil aviatiko in kino v službo arheologije.

Dotlej so bili raziskovalci spravili na dan le obširne nekropole vzdolž obrežja. Stari teksti poročajo, da so Kartaginci pokopavali svoje mrliče na obodu mesta. Proroku se je zasvetilo, da bo treba posidob iskati na morskem dnu.

Bolj ko se dvigaš v zrak, bolj razloča v prosojnosti morske globine. A še tako oborožen pogled ne dosega pronikavosti fotografskega predmetnika. Tako je kapetan Pelletier Doisy z aviona filmal morskno dno. In učinek? Na filmu so se pojavili sledovi vsakovrstnih zgradb v morju, kakršnih so tako dolgo zaman zasledovali.

Podmena o pogrezanju zemlje, po katerem je Kartagina prišla pod vodo, se je izkazala za verjetno. Ameriška misija je uredila podmorsko izkopavanje. Potapljači so izvlekli na suho vse polno neprecenljivih vrednot. Vse kaže, da bodo te najdbe omogočile odstreti zaveso s preteklosti.

Na žalost pa je uspeh ameriške misije bil trn v peti tuniškem arheološkemu oddelku. Prepir med obema kompetencama je bil vzrok, da so Američani odšli leta 1925. Domači strokovnjaki pa nimajo dovolj kapitala za večje podjetje. Poslej še nisem čul, da bi bilo konec 4. punske vojne, vojne med arheologi. Omeniti jo pa se mi je zdelo vredno kot dodatek Flaubertovi »Salambic, ki je te dni izšla tudi v slovenski obliki in ki toli nazorno prikazuje bitek in žitek pri nekdanjih Punicih. D.

Mala antanta

John O. Crane je za ameriško občinstvo napisal zgodovino Malega sporazuma (The Little Entente) od 1920 do 1930. To je pregleden, objektivni, optimističen očrt obilnih naporov, ki so jih napravile Češkoslovaška, Romunija in Jugoslavija za ucvrstitve miru v Evropi. Pisec je živel 7 let v podonavskih deželah in dobro pozna razmere. Razprava obsega: 1. izvor Male antante, 2. napredek treh držav proti stalnosti, 3. velike probleme mejaštva: romunosovjetski spor v Besarabiji, italo-jugoslovenska napetost, grožnja avstro-nemške spojitve, ogrski iredentizem, 4. razgled v bodočnost Male antante. Njeni voditelji, osobito g. Beneš, »oče Male antante«, so v nemirnih urah po vojni znali nastopiti kot diplomatska enota in marsikdaj vplivati kot diplomatska veselja. Sporazumno s Francijo Mala antanta ne misli dvigniti zatvornic obči reviziji mirovnih pogodb. Pisec odobrava to pametno politiko. V ostalem pa meni, da se stalno boljša položaj narodnim manjšinam v Srednji Evropi. Delo je posvečeno predsedniku Masaryku.

Naturalistično slikarstvo v starem Egiptu

Ekspedicija vseučilišča v Pennsylvaniji je našla v Meydoumu, severno od piramid, ostanke rimskega pokopališča istega tipa, kakršna so imeli Rimljani tedanje dobe v Palestini. Našla je tudi skupni grob princa Rahotepa in njegove žene Neferte. Mumiji in krste niso več našli, ker so vse te stvari pobrali že roparji, pač pa v izsušenem blatu na tleh odtis krste, ki je bila izrezljana na edinstven način. Egiptologi takšnih krst doslej niso poznali. Še večjo srečo je imela ekspedicija newyorškega metropolitanskega muzeja v Dolini kraljev pri Tebah. V 3500 let stari grobnici dvornega maršala faraona Amenhotepa II. je našla velike slike, ki so izdelane povsem naturalistično in ki kažejo veliko slikarjevo fantazijo. Ohranjene so izvrstno, samo obrazi so odpraskani, kar so zakrivali domnevno maršalovi osebni sovražniki. Posebno fino je izdelana slika, ki kaže celo vrsto živali, lisico, puščavnega zajca, oslička, ki rodi, speče tele, šakale, hijene, družino nojev itd.

SLIKE IZ ŽIVLJENJA IN SVETA

Levo zgoraj: Novoromanski tehnik: nov francoski tip letala z dvema kabinama pod nosilnima ploskvama. — Spodaj: Profesor Piccard družino. — Zgoraj (od leve proti desni): Predsednik Hoover preganja skrbi oblake na krovu svoje jahte. Filmanica Norma Talmadge v svojem domu. Ameriška zakonca Charles Day in njegova žena pred poletom okoli sveta. — Spodaj levo: Romunska princesa Ileana v družbi italijanskega ministra za zrakoplovstvo generala Balbo. — Spodaj desno: v berlinskem zoološkem vrtu so postavili spomenik psu kot voditelju slepcev.

Edmond Romazières

Otok se ruši

(Nadaljevanje)

Ijudje so poparjeni. Moric nagonoma gladi oglavje svojega samokresa...

»Palmovo listje?« vpraša Avgust.

»Niti sto metrov vas ne bo držalo... Nazadnje bo še zmeraj isti konec... Piranje... paranje pri živem telesu.«

»Če je stvar taka«, vpraša Avgust, »smo pač izgubljeni, jelite? Nič ne more ustaviti te vode, ki se dviga... te zemlje, ki se pogreza?«

»Izpodmel se nikdar ne ustavi, kadar gre za otok...«

»Potem nam je samo še umreti...«

Santos mirno odvrne, a da ne vstane: »Dokler človek živi, Avgust ne obupa... In še nikoli ni umrl noben potnik, ki se je meni izročil.«

Ostali so brez moči, gledajoč okoli sebe to ravno, belo, na videz neškodljivo vodo, ki pa je skrivala v sebi najgroznejšo smrt. Z blaznostjo v očeh je Edmund videl tik sebe, kako po milimetrih gine rdečkasti pesek.

Voda ni rastle, pač pa se je potapljal otok.

Omar se je vnovič obrnil proti Meki in bos pričel moliti.

Umival pa se ni. Ta voda se mu ni zdela nič prida.

Avgust je tesnobno zrl Santosu v mršavi in zagoreli obraz, češ, kedaj se mu porodi nova misel.

Zdajci se je mestic udaril po čelu:

»Kako, da se nisem tega poprej spomnil?«

Pograbil je svoj fason, pokleknil pred zaboj, nekaj kovčeg s pokrovom, iz grobega mehkega lesa, ki so ga poprej spravili na suho, da bi imela mlada žena kam sestiti.

»Tole nas utegne rešiti... Ne vem, zakaj se ne bi to obdržalo pol ure na vodi.«

»Da bi zajahal?« je vprašal Avgust.

»Ne... Prekucnil bi se. Na vsak način pa bi noge molele v vodo. In piranje...«

Ne da bi bil utegnil povprašati po ključu, ki ga bržkone nihče ni imel pri sebi, je pričel mrzlično razbijati zaboj.

Pokrov je bil brž odtrgan in vsebina naenkrat iztresena na prodovino. Zaboj so napol potisnili v vodo.

»Dobro ga čuvajte. Da ga ne odnese!« je vpil polutan.

Še vedno oborožen s svojo sabljo je obenem naskočil palmo. Plezal je kot opica, objemajoč drobno deblo z rokama, pri čemer si je pomagal z vsemi hrapami, ki so jih pustili nekdanji listi.

Ko je bil zgoraj, si je odsekal pripravo, ki bi bila v sili lahko veljala za veslo. Čoln je hotel oborožiti.

Naglo je splezal na tla. Ko pa je hotel zaboj docela poriniti v vodo, sta se Moric in Avgust odločno postavila predenj.

»Ti se ne smeš izpostavljal«, je kliknil Avgust. »Ti si tukaj potreben...«

»Ampak ti tudi ne, slišiš?« se je drl Moric. »Jaz sem mlajši. Meni gre čast, da vam sem privedem našo ladjico.«

»Deset minut ne boste vztrajali v položaju, kakršnega morate zavzeti«, se je odrezal pavliha. »Vidite, na kakem prostoru se bo treba stisniti kakor kača in se potlačiti, da se zniža težišče?«

Edmund je moral poseči vmes. Sicer pa ni kazalo izgubiti niti minute, če so hoteli poskusiti zadnje in edino sredstvo za rešitev. Avgust je imel prav, človek je moral biti vrvohodec in pokveka, če naj bi se bil zgnetel v ta četverooglati čolnič, tvoril v njem podtežilo, veslal, ne

da bi telo premaknil za centimeter in ne da bi celo gledal iz deščene kletke.

»S kričanjem ti bomo dajali smer«, je rekel Edmund. »Ako bi glavo dvignil, bi se prevegnil...«

»In vaše ljubke ribice bi me požrle? Hvala lepa...«

Nastanil se je v plavajočem zaboju oprezno kakor ekvilibrist ali ravnovesnik na vrhu petmeterske prekle. Sesedel se je vanj in po malem izginil na dnu svojega skrovišča. Nič več prostora ni zavzel nego velik pes.

Z vzdignjenima rokama je držal palmov drog in skušal krmariti po vodi.

»Dobro mu gre«, je zavpil Moric. »Kar naravnost, Avgust...«

Zaboj ni imel nobene države, venomer se je kolebal. Avgust ga je le mukoma potiskal naprej s svojo ranto. Svoje moči je mogel samo smešno malo upo-

rabljati. Vendar pa so Adina in vsi štirje moški z neznansko nado spremljali njegovo počasno vožnjo.

Cudno plovilo je bilo že trideset metrov proč. Santos je gledal okoli sebe, kako voda narašča, in že mislil na trenutek, ko bo treba zapustiti peščino in zlesti na palme. Na tleh je ležala vrvi. Z njo si bo pomagala Adina, ki pa se je sicer menda koristno bavila s sportom...

»Bolj na desno«, je zaklical Edmund. »Potlej pa naj te struja na stran zanese.«

Zaboj je napredoval, sukajoč se včasih na mestu. Za Avgusta je morala biti to huda preskušnja.

»Z dvema palmovima listoma bi mu bil moral napraviti ravnotežnico, kakor to

delajo domačini v Oceaniji,« je pomislil Edmund.

Ali bilo je prekasno in zadovoljiti se je moral s tem, da je kričal nasvete mornarju, stisnjenemu v svoje ozko podpalubje.

Pol širine rečnega rokaya je imel za seboj. Tedaj so se smeli nadejati, da Avgust dospe na svoj smoter. Navodil mu niso nehali vpiti. Bivši pavliha se je skušal ravnati po njih, a se mu ni vselej obneslo, vendar se je nazadnje bližal veliki barki, ustavljeni med debli. Ko je priplul do prvih dreves, pogreznjenih v poplavi, je pač moral nekoliko pomoliti glavo ven. Sreča zanj, kajti drugače bi se bil potopil.

Sedaj sta morala oba brata vpiti skupaj, da ju je mogel slišati, četudi glas nad vodo lahko leti.

Voda je bila brodolomcem tik ob nogah.

Omar je z obupom gledal, kar je bil Santos iztresel na prod. Nedopovedljiva mrzlica ga je spreletela.

»Gospa ne potrebuje vse te vrvi,« je vzkliknil in dvignil roke. »Jaz si je vzajem košček.«

In ne da bi čakal dovoljenja, je pograbil Santosov fason ter pustil Adini samo toliko, kolikor je bilo nujno potreba, da jo privežejo k deblu.

»Na palme!« je kričal mulat. »Tukaj ne smemo več ostati.«

Santos je dovršil svoj sveženj. Pritrdil si ga je na pleča, vrv pa se mu je opirala na čelo. Edmund ga je potiskal, ko je skušal zlesti kvišku. Po petih minutah so bili vsi izven območja vode, vsaj začasno. Mogli so se ustaviti in si zagotoviti položaj. Toda v trenutku, ko se je okrenil, da bi videl, kako se odseda Avgustu, je Moric kriknil od groze. Zaboj se je bil pravkar prevagnil, zajel vodo, glumač pa je moral zaplavati kakih pet metrov pred barko. Ob njegovem kriku so se vsi obrnili. Kri jim je ledenela. Avgust izročen strahotnemu krdelu piranj!

Na srečo so bile tolpe prejkone nekoliko vstran in glumač je obupno plaval. Z roko je že dosegel rob. Vzpel se je, skočil v barko. Otet je bil...

Eno samo vpitje od veselja je zadonelo proti nebu.

Že je glumač prijel na težko veslo. Toda spraviti naprej tolikšno grmado je malodane presegało sile enega človeka. Kaj pa motor? ... Avgust je imel dosti vrlin, a v mehaniki ni bil veščak.

Pričvrščeni za palmova debela so se brodolomci za časek plaho vpraševali, ali se mu bo sploh posrečilo, izmotati preobloženo barko iz drevja, ki jo je obdajalo, potem pa jo gnati proti toku.

Pol ure je trpeło, preden se je Avgustu obneslo, da jo je zonegavil v rečni stržen. Cela ura je še potekla, da se je z njo približal temu, kar je bilo prej ostrov v Riu Negru, osorej pa zgolj še skupina šestih palm, štrlečih iz vodovja, a ki se bodo brez dvoma v kratkem pogreznile vanje.

»Izvrstno! Avgust . . . Pogum! . . . Življenje si nam otel!« sta kričala brata.

S poslednjim naporom je Avgust trčil ob deblo, na katero se je bila zatekla Adina, ga opasal s sidrno vrvjo in telebnil na dno barke onemogel od truda, brez zavesti. Adina se je spustila nizdol, nato zajela nekoliko vode s plinico ter hladila vrhovodcu obraz. Zavedel se je. Ne da bi se zmenil za krike hvaležnosti vseh svojih prijateljev, je poskrbel za to, da je vrgel vrv Edmundu, ki je bil najbliže in je tako mogel pritegniti ladjico ter skočiti vanjo.

Kakor hitro je bil tu moški za krmarenje, si je Avgust dejal, da on sam ni več neobhodno potreben; upehan se je zleknil na dnu ladjice. Po treh minutah je že spal.

Najtežje je bilo Omarju priti na varno. Oviral ga je namreč pokrov, napolnjen z dragocenim blagom.

Naposled so bili vsi v zavetju, čeprav so morda poprej nekaj časa menili, da jim bo umreti. Zaman so poskušali, kako bi se zahvalili Avgustu. Spal je tako globoko, smrčal tako krepko, da je bilo treba odložiti za pozneje izraz hvaležnosti. Ko se je predramil, so mu bile prve besede:

»Suho zemljo sem videl. Kakih petdeset metrov je bila daleč. Poplava je skoraj uplahnila.«

To je bila dobra novica. Četca si bo torej kmalu mogla omisliti nočno taborišče, namestu da bi se neudobno gnečila in se za silo stiskala med zaboji, zvežnji in vojenino.

S kako radostjo so zopet podkurili motorju! Delo se jim je zdelo lahko, prava igračka. Po tem, kar so zdajle pretr-

pele, se jim je velika naloga bodočnosti videla manj izredna.

»Nikarte pozabiti,« jim je velel Santos in delal pri tem kar se da mrk obraz, »da utegnejo po vsej Amazonki nevarnosti postati le še bolj nepričakovane, zapreke še težje, in da se ob nobeni uri ne more reči, da bomo zmagali.«

Prevel in opombe dodal A. D.

Zgodovinski nagrobniki

Mestni svet v Carigradu je sklenil osnovati »Nagrobniki muzej« kakor veste, prepoveduje vera moslemom upodabljati živa bitja. Njih umetniki so torej radi ali neradi usmerili svoje študije in spretnosti proti okraskom, obstoječim edino iz fantastičnih črt, geometričnih in vzeti iz rastlinstva. Izumili so »arabesko«. Tudi iz lepopisja so ustvarili tenkoumno, zamotano umetnost. Tako se je zgodilo, da vrezani marmor njihovih grobov pripoveduje celokupno življenje nekaterih slavnih Turkov. Ako se torej te starinske stele zbero in prouče, bodo nudile tehtnih podatkov za zgodovino Turčije. Zategadelj stopi v letošnjem juniju v veljavo določba, da se morajo zapreti vsa mestna pokopališča, ki bodo v bodoče manj obsežna nego doslej. Mestna gosposka bo dala pregledati nagrobne kamne. Kateri imajo zgodovinsko ceno, se odpošljejo v novi muzej.

Drevo — lastnik

Mesto Athens v Zedinjenih državah ima veličasten hrast, obdan z ograjo na granitu. Na kamnu se čita tale napis: »Iz velike ljubezni, ki jo imam do tega drevesa, in v želji, da se zaščiti za vse čase, ga poklanjam znanecem kakor tudi osem štirjaških čevljev zemlje, ki ga obkrožajo. William H. Jackson.« — V Athensu vam utegnejo povedati, da je bil polkovnik Jackson veleposestnik v tem kraju in da se je na svojih vsakdanjih sprehodih strastno zavzel za ta mladi, lepi dob. Misel, da bo prej ali slej obetavno drevo posekano, ga je silno pekla. Poklical je moža postave, da bi volil drevesu zemljišče, na katerem je bilo vsajeno. Sodni dvor je to listino po vseh pravih vpisal.

H. M. Wright

Preizkušnje cest v Ameriki

Ogromni avtomobilski promet v Zedinjenih državah je avtomatično izsilil tudi sebi primerno cestno omrežje, ki je danes nedvomno najboljše na svetu. Sicer pa se cestam tudi nikjer na svetu ne posveča tolikšna pažnja kakor v Ameriki. Sistematične znanstvene preizkušnje so Američanom omogočile, da se ceste lahko grade in vzdržujejo po najboljših načinih, ki so mogoči pri današnjem stanju tehnike. Dela se sistematično na podlagi dobro preizkušenih metod z najboljšim izmed dobrega materiala in, kar je morda največ vredno: pod stalno neizprosno kontrolo, ki sproti izloči vse pomanjkljivosti.

Pomen preizkušenj glede razteznosti in trdnosti cestišč je v tem, da je baš od teh dveh lastnosti v največji meri odvisna kakovost cestišča, ki mora prenašati neprestane udarce in sunke težkih avtomobilov in tovornih voz, ne da bi se smela pri tem površina znatno deformirati.

Kosi cestišč, ki pridejo v laboratorij na preskušnjo, se prežagajo na dva dela, nato pa kuhajo, razstavljajo v sestavine, namakajo v topli vodi, prebadajo z iglami, raztezajo v pasove, valjajo v tenke zaplate itd. Posebno skrbno se preskusi tudi ves kamen, ki se je uporabljal pri gradnji, da se dožene njega obraba v suhem in mokrem stanju.

Ameriške ceste veljajo vsako leto bilijon dolarjev. Ta denar pa ni vržen na cesto. Čeprav neposredno ne nosi nikakih obresti, vendar pomeni podlago ekonomično urejenega prometa, ki poplača vanj naloženi kapital samo v tem primeru, da mu ceste res ustrezajo in ga pospešujejo v vsakem pogledu. In v ta namen se Američani ne strašijo ne stroškov ne truda. Štab strokovnjakov, ki dela v bostonskem laboratoriju, lahko zabeleži v raziskovanju in preskušanju cest in njih gradnje večji napredek, kakor so ga v istem času dosegli znanstveniki v radiotehniki, zrakoplovstvu in sličnih panogah. Čez trideset let se že bavijo ti možje s svojimi zamotanimi in trudapolnimi poskusi, a le malokomu izven laboratorija so znani njih bogati izsledki.

Z vsake ceste, ki se zgradi v Ameriki, mora nekaj vzorcev v bostonski laboratorij. Ako tukaj ne prestanejo preskuš-

nje, ne veljajo za »standardne vzorce« in cesta, oziroma vsaj dotični odsek, iz katerega so bili vzeti, se mora zopet razkopati in tlakovati znova.

Vzorci vsakovrstnih asfaltnih cestišč se v posebnih pečeh tako dolgo »kuhajo«, dokler se ne razpuste. Nato jim primešajo posebna topila in jih vrte v centrifugah, da se iz asfalta popolnoma izloči primešani pesek in kamenje. Asphalt se potem pretisne skozi čistilne aparate, ki ga do kraja očistijo in mu odvzamejo še morebitne ostale primesi. Na ta način se dobi čist, nepopačen vzorec asfalta, ki je še pred nekaj dnevi vezal pesek in kamenje na tej ali oni cesti.

Asfalt, ki je v mrzlem stanju podoben kameniti gmoti, pride nato pod iglo, ki v presledkih po 5 sekund vbada vanj s pritiskom sto gramov. Poseben števec sproti beleži število vbodljajev in na številčnici se lahko vsak čas razbere, kako globoko se je igla že zarila v asfalt. Ta postopek se imenuje preskušnja trdnosti. Potem se košček asfalta vpne v poseben mehanizem, ki ga počasi razteguje. Raztezanje se vrši tako polagoma, da mu ni mogoče slediti s prostim očesom. Pustiti se mora razvleči vsaj na meter dolga vlakna, drugače ni za rabo in ga v laboratoriju ne priznajo.

Pred obema omenjenima preizkušnjama pa se najprvo še skrbno analizira surovi material: kamen in bitumen. Asphalt, pesek in grušč se potem vsak posebej segreje na isto temperaturo, zmeša in nanese 5 cm na debelo na cestišče, ki je bilo poprej posuto z gramozom in zvaljano nalašč v ta namen. Vrhu tega se razprostre še zmes drobnejšega peska in asfalta, nato pa se obe še vroči plasti stlačita s težkim parnim valjarjem, ki tako spretno obdela cestišče, da postane površina popolnoma gladka in homogena.

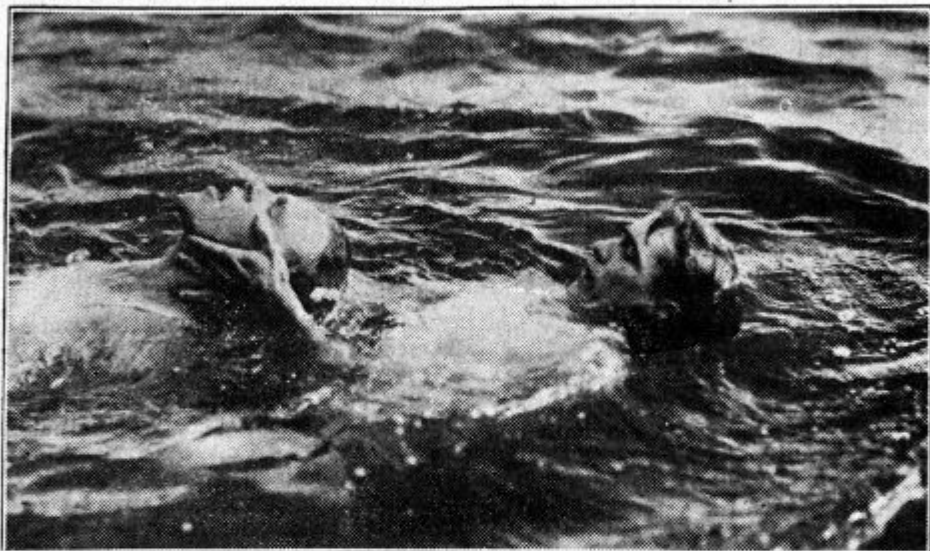
Pod pritiskom parnega valjarja se obe plasti tesno sprimeta in material vrhne plasti se vtisne med bolj grobi material spodnje podlage. Na ta način nastane na vrhu prevleka izredno žilave mešanice najboljšega materiala, ki kljubuje vremenu in obrabi, dočim je pod njo trda kompaktna plast grobega materiala, ki prestreza pritiske in pretrese.

Kako rešujemo utopljenca

Komaj se je začela kopalna sezona, že prihajajo poročila o utopljenjih. Zakaj pa človek utone? Mnogo je takih primerov, ko skoči razgret nespametnež v vodo, ne da bi se prej ohladil in utone, ker

Drugače pa je z drugimi utopljenji, ki ne znajo plavati, ali jih pa prime zaradi naporenega plavanja krč, da omagajo in izginejo v valovih. Takim nesrečnežem se da še vedno pomagati in jih more več človek rešiti pred smrtjo.

Najnavadnejši način, kako spraviti utopljenca na suho. Reševalec plava na hrbltu in drži utopljenčevo glavo nad vodo, da mu ne vdira več voda v usta.

ga je zadela kap. Takemu ni mogoče pomagati in je ves trud z umetnim dihanjem pri njem zaman.

Če vidite, da se kdo potaplja, naj skoči brž na pomoč najboljši plavač, nikari pa naj ne skuša reševati utapljačega

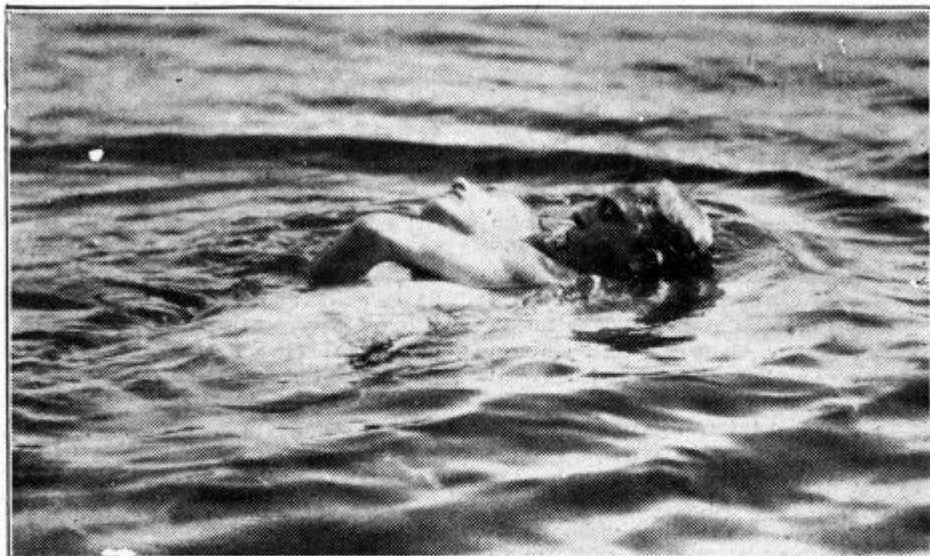

Reševalec zgrabi utopljenca za lasce in ga vleče z iztegnjeno roko za seboj.

se nesrečneža človek, ki sam ne zna dobro plavati, ker samo poveča zmešnjavo. Kakor je hitra pomoč pri teh nezgodah odločilnega pomena, tako je tudi reševanje nevarno za reševalca. Le-ta ne sme nikdar pustiti, da se ga utopljenec v

ljenca, da mu le-ta ni nevaren.

Glavne zapovedi za kopalce so pa te-le: Prva: ne hodi se nikoli sam kopat, čeprav si dober plavač! Druga: ne kopaj se na nevarnih krajih, čeprav si dober plavač! Tretja: ne skakaj razgret v vo-

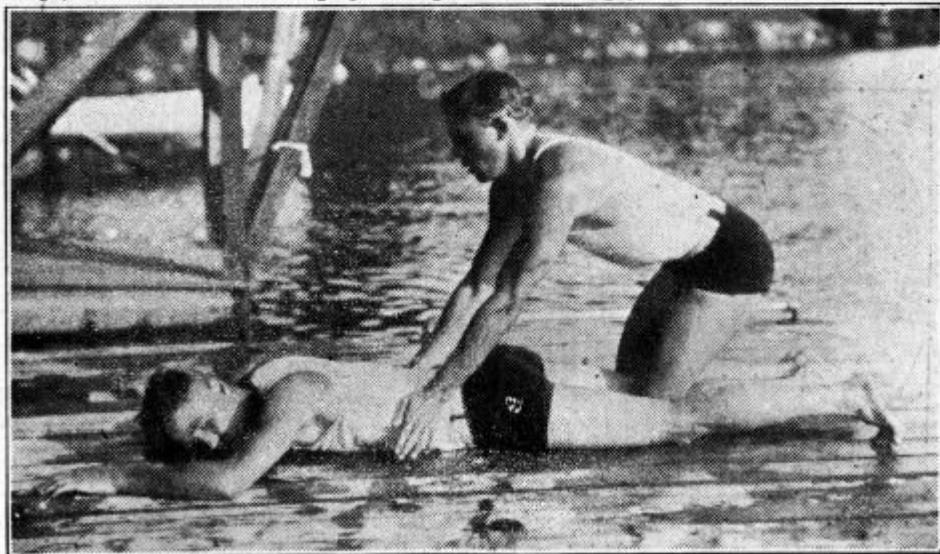

Tudi tako se da utopljenca spraviti na subo. Položi utopljenca na hrbet in ga položi preko sebe. Sam plavaj z eno roko po strani in drži glavo utopljenca pod brado, da mu ne teče voda v usta.

smrtnem strahu oklene, ker se bo le težko izmotal iz smrtne objeme.

Prinđšamo nekaj slik, ki nam nazorno kažejo, kako mora reševalec prijeti utop-

do, temveč počakaj, da se ohladiš! Četrta: hiti na pomoč ljudem, ki se utapljujejo, a bodi previden, da ne postaneš sam utopljenčeva žrtev. Peta: ne po-

Oživljanje. Najprej se odstrani voda iz utopljenca, ki leži na trebuhu. Potem ga položimo na hrbet, pokleknejo skobal čezenj, ga primemo za roki, začnemo z umetnim dihanjem, tako da sunkoma dvigamo in spet polagamo njegovi roki na prsa.

stavlja utopljenca na glavo, da odteče voda! Na trebuh ga položi na breg, da leži utopljenčeva glava malo navzdol. Šesta: ne opusti prehitro oživiljevalnih poizkusov z umetnim dihanjem! Če eden

obnemore pri tem delu, naj nadaljuje drugi. Niso namreč redki primeri, da so prišli k sapi utopljenca šele po celournem vztrajnem umetnem dihanju.

Razgovor s profesorjem Piccardom

Že v zadnji številki smo v članku o Piccardovem poletu v stratosfero omenili Piccardovega prijatelja Valo Gerberja, ki velja za enega najspretnjših švicarskih balonskih vodnikov. Gerber je imel oni dan v Avgzburgu priliko povprašati Piccarda o nekaterih izredno zanimivih detajlih njegovega poleta. V naslednjem objavljamo vprašanja Valo Gerberja in odgovore prof. Piccarda.

Gerber: Kaj je bil po vašem mnenju vzrok, da ste tako naglo dosegli stratosferno višino? Po vaših računih bi potrebovali za dvig celi dve uri. Govorili ste o vzgonu 3 metrov na sekundo, bilo pa jih je 10 m na sekundo.

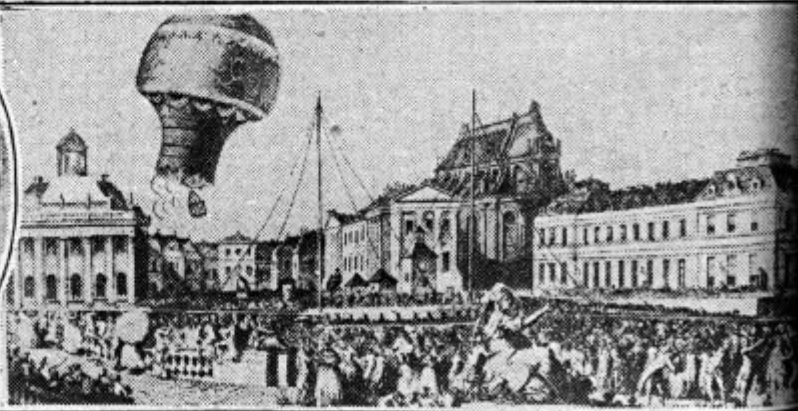
Piccard: To pot smo napolnili balon z več plina kakor lansko jesen in sva se zaradi tega nagleje dvigala. Tudi vretenasta oblika balona je precej pripomogla k temu, ker je za dviganje ugodnejša od okrogle. Vzel sem tokrat s seboj malo balasta, a tem več plina. Tako sem lahko prišel v močnem vetru kar najhitreje v višino. Domneval pa sem tudi, da se bo med dviganjem vodik pomešal z zrakom, tako da bi nastala mešanica z manjšim vzgonom. Po pristanku smo ugotovili, da je ostal vodik popolnoma čist.

Nameraval sem doseči zračni pritisk ene desetinke atmosfere, kar odgovarja višini 16.000 metrov. Lahko bi ukrenil, da bi se dvignila še više, ker je ostalo še zadosti balasta. Pristal sem s 350 kg balasta v obliki svinčenih šiber. To bi

RAZVOJ LETALSTVA

JOSEPH MICHEL
MONTGOLFIER

Ko je prišel Joseph Montgolfier v Pariz, da bi predaval na zborovanju odličnih znanstvenega je kralj Ludvik XVI. povabil, naj v Versaillesu spusti balon. Kralj, kraljica, dvor in vilna množica ljudstva so se zbrali, da bi to videli. Gledalci so strme opazovali priprave. E minut po tem, ko so prižgali ogenj, je bil balon napolnjen. Še trenutek in splaval je kvišku, pot s potniki: pod njim je namreč visela kletka, v kateri so bili raca, petelin in ovca.

zadoščalo za 1500 metrov nadaljnjega dviganja, ker bi lahko pometala iz gondole tudi dokaj drugega materiala. Katero višino sva prav za prav dosegla, še ni dokončno znano. Mora se šele točneje zračunati. 500 metrov višine sem izgubil že s samim startom v Avgzburgu, ki leži nekako toliko nad morjem. Če bi se dvignil v Bruslju, bi bilo zame že od vsega početka pridobljenih 500 metrov.

Gerber: Kako, da se je videl plašč balona v troposferi rumen, v stratosferi pa bel, in kaj ste videli iz balona?

Piccard: O spremembi barve ne vem ničesar povedati, ker sva bila zaprta v krogli in sva imela na razpolago le majhno lino, ki je nudila prav skromno zorno polje. Iz krogle vobče nisva videla daleč. V vodoravni smeri se je videlo veliko morje soparice. Zgoraj je bilo nebo temno modro, skoro črno modro. Na obzorju (zelo lepo, čudovito lepo se je videlo, — je zamišljeno pridejal prof. Piccard). Skozi poševno lino sva videla relief Alp. Čudovito: Ena gorska vrsta za drugo, kakor da bi se hotela razgrniti vsa gorska panorama. Morja nisva mogla videti, ker je bilo preveč megleno. Drugače bi morala ugledati Jadransko morje, zakaj z višine Mont Blanca se teoretično mora videti morje. Ker sva pa bila najmanj dvakrat višje, bi morala na vsak način videti Jadransko morje.

Na vprašanje, kaj je bilo z razpoko v gondoli, je dal Piccard naslednje pojasnilo: Nerodno je bilo, ko sva odkrila, da kabina pušča. Takole se je zgodilo: Sunek vetra je še pred startom vrgel kroglo z voza, pri čemer se je poškodovala, kar pa nismo opazili. Določeno je bilo, da bova takoj po startu pripravila aparat za merjenje postencialnih napetosti in tudi takoj pričela meriti. Zaradi defekta pa se je delo zelo zavleklo. Aparat se je pri tem poškodoval. Bila je takoj spočetka nevarna napaka v zatesnitvi. Razpoko je bilo treba nemudoma zamašiti, kar se nama je po kratkem tudi posrečilo z vazelinom in snažilno volno, ki sva jo imela k sreči s seboj že preparirano. To naju je rešilo. Ako špranje ne bi mogla zamašiti, bi se morala seve spet spustiti na tla. Prišlo bi do katastrofe, zlasti še, ker sva kmalu nato ugotovila, da tudi pri ventilu nekaj ni bilo v redu. Ni prav veselo, je pripomnil z rahlim nasmeškom, če se hkrati primerita dve tako nerodni reči.

Gerber: Kaj bi storili, če bi postal položaj kritičen?

Piccard: Odpreti bi morala vrhni pokrovček kabine; morda celo v višini 9000 metrov, zakaj le na ta način bi bilo mogoče odpreti kabino in potegniti vrvi, s katero se v sili spusti plin. Če bi odpovedala še ta, potem bi bilo zadnje

SLIKI IN BESEDI

oca, petelin in ovca so bila prva živa bitja, ki so se kdaj z balonom vzdignila v zrak. Balon se je spustil višino 1500 čevljev in se počasi spustil v Vaucressonskem gozdu, dve milj od Versail-

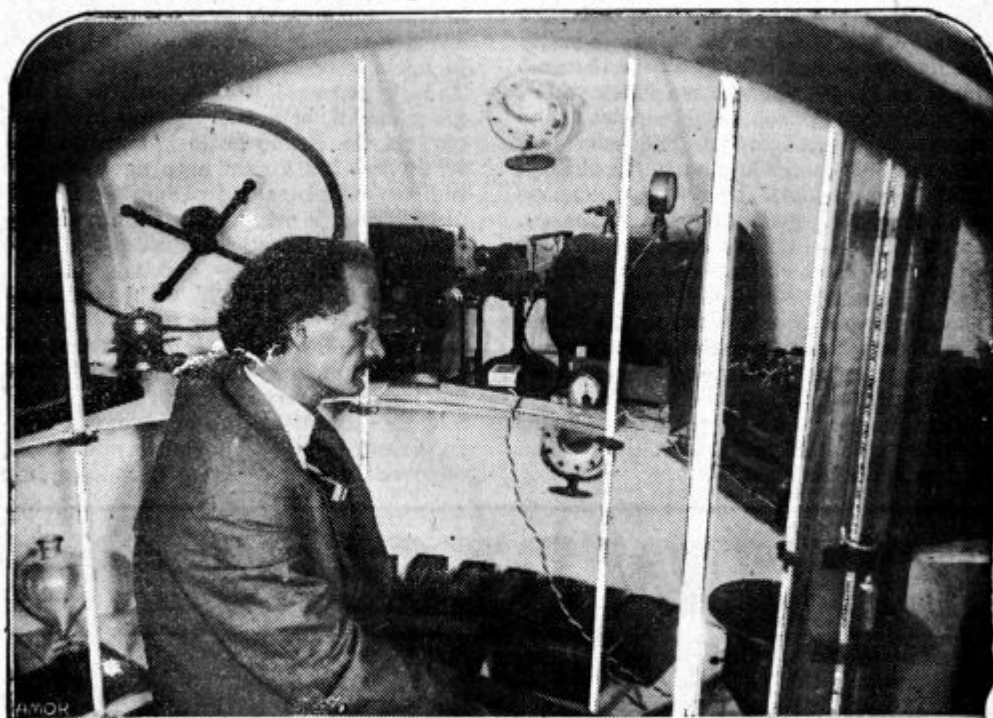
va moža sta videla balon, kako je počasi padal na zemljo. Veje drevesa, na katerem je obtičal, niso samo upognile pod njim. Živali so bile nepoškodovane in nič ni kazalo, da bi jim bil zapustil izprehod kake slabe posledice.

upanje, da uporabljava veliki balon kot padalo. Velika površina balonovega plašča bi naju ubranila preneglega padca. Razen tega pa sva imela s seboj še dvoje padal in sicer od vsega početka privezanih okoli života. V vsakem primeru bi imela najmanj 15 minut časa za odskok iz balona.

Gerber: Zakaj se je odtrgala vrvica od ventila?

Piccard: Pri spustu se je zapletla ventilova vrvica med težje vrvi za manevri-

Ko sva sprevidela, da se nama ni več bati zadušenja (zaloga kisika se je v tem dolgem času rapidno skrčila), sva spustila plin in izpraznila bombe kisika, da se je zračni pritisk v gondoli zenačil z vnanjim zračnim pritiskom. Približno izenačenje sva zabeležila že 4000 metrov visoko. Ko sva odstranila zaporni čep, sva odprla obe lini, tako da sva imela poslej svoboden razgled. V tej višini sem se popel iz line na vrh gondole in se prepričal, da je vrvica za izpust plina še

Prof. Piccard pred poletom v stratosfero

ranje, se odvila z vitlja in zateknila medenj in med gondolo. Ko sva skušala vitelj obrniti, je vrvico prerezalo. Ker ventilske vrvice nisva mogla več uporabljati, tudi nisva mogla iz stratosfere. Ostalo nama ni drugega, kakor počakati, da zaide sonce. Te ure, ki so minevale neskončno počasi, nama je bilo silno tesno pri srcu. Imela pa sva ves čas dovolj dela v balonu. Nekako ob 8. zvečer (približno v šestnajsti uri poleta) je k sreči balon začel nagljeje padati. Z veseljem sva zabeležila, da sva padla od 12.000 na 6000 metrov z brzino poldruga metra na sekundo. Za padec od 12.000 do 3000 metrov sva potrebovala tri četrt ure.

v redu. Obroč, ki drži polnilni privesek ves čas odprt, je bil na moje začudenje že odprt. Najbrže se je odprl samo zaradi močnih tresljajev pri dviganju.

O zadnjem delu vožnje je povedal profesor Piccard naslednje: Stoječ na robu line sem ugotovil, da je krpa, ki se odtrga iz balonovega plašča za nagli izpust plina, v redu. Pustila sva, da je balon mirno padal in sva med tem opazila, da sva v visokem gorovju. Vprašanje je bilo samo: kje? V Švici, v Avstriji ali v Italiji? Manevrirati seve nisva mogla brez ventilske vrvice. Vse težje instrumente sva zavila in pospravila. Rada bi jih obesila kje na vnanji strani gondole, da bi

prí morebitnem udarcu na zemljo ne poškodovali naju, ki bi bila v notranjščini. Toda to misel sva opustila, ker bi se na ta način prav tako lahko poškodovali tudi dragoceni instrumenti, ki so tehtali 20 kg, preostale svinčene šibre pa 350 kilogramov. Glave sva si zavarovala z nekakšnimi varnostnimi čeladami, ki so se sijajno obnesle, čeprav izgledajo nemara nekoliko smešne. Kipfer se je ob pristanku nekoliko ranil na glavi. Bil bi se pa mnogo opasneje, da ni imel zavarovane glave. Popolnoma ga je pokopalo pod instrumenti. Zadnja opazovanja sem napravil z grezilom na odmev, s katerim sem med spuščanjem izmeril razdaljo od tal. Ob pristanku nisem smel odložiti preveč balasta, ker bi se drugače balon iznova dvignil in bi odletela dalje, kar pa si nisva prav nič želela, zakaj v tem primeru bi se dvignila še više, najmanj 17.000 metrov. Ko sva pristala na ledniku, je bilo skoro brez vetra, ker sva bila v ugodnem zatišju. Na daljavo 300 metrov sva jasno razločila troje sledov, kjer je krogla udarila na led. Zanesljivo se spominjam, da pri prvem udarcu še nisem potegnil vrvice za izpust plina, marveč šele pri drugem. Tu je Kipfer prijel vrstico, toda popolnoma jo je potegnil šele, ko je bil balon na tleh. V trenutku, ko smo zadeli ob tla, sem stal pokonci v gondoli. Bal sem se, da bo balon popolnoma padel na gondolo. Ko sva zapustila kroglo, sem naredil še z nožem nekaj vrezov v balonov plašč, da je plin hitreje odtekel, ker bi ga drugače utegnil nenaden sunek vetra iznova spraviti od tal.

Gerber: Pri startu je padla ena izmed pridrževalnih vrvi na vnanji motor in jo je mahoma prežgalo na dvojce. Ali se je to kaj opazilo?

Piccard: Ničesar nisva opazila, ker sva bila že zaprta v notranjščini krogle. Toda zdaj šele razumem, zakaj je ta motor tako nezanesljivo deloval. Sprva sva mislila, da se je izpraznil akumulator. Ker zaradi tega nisva mogla obračati krogle, sva imela v notranjščini tako visoko temperaturo.

Gerber: Zakaj niste vzeli s seboj radio-aparata?

Piccard: Zaradi povečanja teže, pa tudi zaradi pomanjkanja prostora in časa. Morala sva izvršiti toliko znanstvenih nalog in opazovanj, da bi imela zanj le malo časa. Razen tega pa tudi nisem nikak specialist za radio. Sicer pa z njim ne bi mogla sporočiti svetu posebno mno-

go in tudi pomagati nama ne bi mogli tam gori. Toda za primer, da bi pristala kje blizu morja, bi s pomočjo radio-aparata vseeno lahko dognala najin položaj, kar bi utegnilo biti prav koristno.

Gerber: Ali bi se lahko z večjim balonom dosegla še večja višina?

Piccard: Po mojem mnenju nima veliko pomena, zgraditi še večji balon. Tudi bi bilo jako težavno, ker bi moral biti za vsakih nadaljnjih 5000 metrov pri enaki teži dvakrat tolikšen. Start bi bil zaradi tega vedno težji. Seveda bi se dalo priti še višje, toda za znanost se s tem ne bi kaj prida pridobilo in zaradi tega, po mojem mnenju, še večji balon nima posebnega pomena.

Gnjat

Galci so prvi zasloveli v umetnosti prekajanja, soljenja in pripravjanja raznih prašičjih delov. Takrat se je po galskih — sedaj francoskih — šumah paslo nešteto svinjskih krdel, dragocen vir dohodkov za takratne prebivalce, ki so postali dobavitelji Rima in vse Italije. Ta je pozneje sama prevzela pomembno vlogo v vojenarstvu. Iz pisanih virov je H. Pelloprat ugotovil, kako so ravnali stari Galci s kračami:

Najprej so jih osolili, potlej jih za dva dni spravili v dim določene lesovine. Nato so jih natrili z oljem in octom in jih obesili v shrambo. Uživali so jih pred glavnim obedom, da so vzbujali tek, ali pa na koncu, da so povečali žejo. Sv. Remigij je v oporoki zapustil dedičem svoje prašičje črede in l. 1206. je Filip Avgust plačal sto solidov za nakup petih prascev. Ob tej ceni se človek kar zamisli! Pred l. 1475. so svinjino prodajali mesarji. Zadruga prekalcev se je osnovala šele v tej dobi. Na prodaj je smela imeti zgolj kuhano meso, kar se vidi iz francoske besede charcuterie. Pripravljanje gnjati zahteva solitev in kadilo. Soli se s tekočim razsolom (slanamurjo) ali na suh način, pa tudi mešano: natrem jih s solitrno soljo in sladkorjem, jih pustim tako pokrite s to soljo tri dni, nato pridejo v tekoči razsol. Potlej se oplaknejo, oščetijo in obesijo v dimnico, to je posebno sobo, kjer vlada skrajna lahka, pozneje pa vedno ostrejši dim, naposled se okade s čadom od dišečih rastlin, ki dajo kračič in plečetu prijeten okus. To je lahna, zdrava hrana, ki je zdravniki nikomur ne prepovedujejo.

ŽENSKA IN SVET

Ženske kot izumiteljice

Ženska ima vsak dan priložnost uveljavljati svoj izumiteljski talent. In res se ji včasih posrečijo majhne izboljšave, sem pa tja pa tudi novosti, ki ohranijo trajno vrednost. Včasih se izumiteljica niti sama ne zaveda vrednosti svoje ideje in ji zaradi tega ne pride na um, da bi na nanjo opozorila druge, in jo tako obrnila v splošni prid. Za primer naj služi samo izum valovite vlasnice — izum ženske — ki ga pa sama ni umela izkoristiti. Gotova je bila ta reč tako, da je katera Evinih hčera venomer krivila svoje vlasnice, da bi ji boljše držale v lasih. Pri tem seveda ni mislila, da bi se dalo zaslužiti s tem mnogo denarja. Šele možu, ki jo je o priliki vprašal, čemu to dela, se je posvetila dalekosežnost te malenkostne spremembe vlasnic. Dal jih je patentirati in postal bogataš. Na ta primer bi morale misliti ženske vedno, kadar se jim posrečijo slična praktična izboljšanja, čeprav izgledi na dobiček niso vselej veliki.

Sicer je pa ta nasvet dandanašnji že odveč. Statistika namreč kaže, da število ženskih izumiteljic razveseljivo narašča. Od vseh prijavljenih patentov odpade že poldrugi odstotek na ženske. In vmes so tudi izumi, ki presegajo ozko področje gospodinjstva, zadevajoč tudi na druge predmete praktičnega življenja, kar je tudi povsem logično, odkar imajo ženske dostop v skoro vse panoge človeškega dejstvomnjanja. V mnogih industrijah je med delavstvom nad polovico žensk. Število žensk, ki nečejo biti samo v kuhinji, prav tako naglo narašča kakor število ženskih šoferjev in tako se ženske v čedalje večji meri otresajo tiste nevednosti, kako se dela denar. Od njih prihajajo izumi, ki jih večina njih tovarišic iz prejšnjih časov ne bi mogla verjeti, in ki se jim morajo včasih čuditi celo moderni možje. Ako da ženska zakonito zavarovati kako novo strgalo, ali torbico za na trg, ni nič posebnega. Če pa se prikaže na patentnem uradu z dvodelnim gumbom na vijak ali pa z elastično pripravo za čolnič pri statvah, se pa že moramo spomniti današnjih modernih delovnih metod, da jim moremo zaupati tolikšen podvig. V Ameriki, kjer se ženske še v večji meri udeležujejo na najrazličnejših področjih, je seveda število ženskih izumiteljic še neprimerno večje kakor v Evropi.

Iz neke ameriške statistike se vidi, da so ženske v zadnjih desetih letih izpopolnile nič manj ko 378 industrijskih postopkov. V istem razdobju so dale patentirati 151 izumov tičočih se avtomobilizma. Celo v tako odročnih panogah, kakor sta poljedelstvo in gozdarstvo, najdemo 121 ženskih izumov. Le v rudarstvu in fužinarstvu doslej niso bile posebno plodovite. V gospo-

dinjstvu in oblačilni stroki pa štejejo ženski izumi na tisoče.

Upoštevanji pa so v teh statistikah le taki predmeti in postopki, ki so bili zakonito zaščiteni in so si utrlji pot na tržišča. Koliko pa utegne biti še takih, ki po večini zaradi napak formalnega značaja niso dosegli te pravice. Ali je odstotek ponesrečenih patentov med ženskimi izumitelji večji kakor med moškimi, seveda ni mogoče dognati. Selma Jacobi, avtorica tega članka, ki je tudi sama že zakrivila več izumov, pripoveduje o neki inteligentni in prav podjetni dami, ki ji je v kratkem času predložila celo vrsto novosti. Njeni zamisleki so bili sicer prav dobri in praktični, a izvršitev je bila sila pomanjkljiva. Večina modelov je bila le napol izdelana in jasno je, da je s takimi rečmi težko kaj začeti, ker interesentom ni mogoče demonstrirati njih prave vrednosti. Čim ličneje in prikupljiveje so izdelani vzorčni modeli, tem lažje jih je spraviti na trg.

Patentni izvedenci ženskam prav radi očitajo, da je v njih prizadevanju preveč čuvstva in premalo stvarnosti. To sicer priznavajo tudi ženske same, češ, da jim je vsak izum delo, vredno vse ljubezni, kakor dragocena umetnina.

Sčasoma se bodo ženske tudi v tem pogledu popolnoma otresle posebnosti svoje ženske narave, da tudi kot izumiteljice po stvarnosti ne bodo prav nič zaostajale za moškimi.

Ženske o ženskah

Madeleine de Scudéry (1608—1701) je dejala: »Kdor bi zapisal, kar govori 15 ali 20 žensk skupaj, bi napravil najslabšo knjigo na svetu.« Da je ta trditev napačna, je pokazala gospa M. Gasquet, ki je zbrala misli 19 žen iz zadnjih treh stoletij in s tem podala srčkano, jako poučno delo (*Ce que les femmes disent des femmes.*) Zastopane so velike dame, vmes ena kraljica, pisateljice, duhovite zastopnice nežnega spola itd. Na ta način imajo Francozi kar se da popoln pregled ženske modrosti, ako se ta sploh more opredeliti. Sophie Arnould govori morda najpametneje o zakonu (»Zakon je veda, pa nihče je ne študira«), gospa De Genlis o kreposti... Neka princessa vzdihuje: »Najboljši pogoj za srečo je to, da sta mož in žena enako neumna.« Marie Gasquet je napisala za ta zbornik uvod, ki pomeni cvet ženskega duha.

MIZICA, POGRNI SE!

Tedenski jedilni list

Ponedeljek, obed: krompirjeva juha s stročjim fižolom, zdrobov kipnik s sadno polivko. Večerja: grahov rižot.

Torek, obed: na goveji juhi rezanci, z mesom kolerabe, mešane z graham, pečen nov krompirček, jagode. Večerja: sirov pečenjak, črešnjev kompot.

Sreda, obed: cvetačna juha z zelenim graham in kolerabami, telečji golaž z novim krompirjem, sadna mešanica: jagode, ribizej, borovnice s sladkorjem. Večerja: palačinke z gnjatjo, solata.

Četrtek, obed: na goveji juhi riž z graham, z mesom stročji fižol v omaki, krompirjev pire, črešnjev kompot. Večerja: telečji jezik v omaki z makarončki.

Petek, obed: močnikova juha stročji fižol z maslom in drobtinami, sirov kolač. Večerja: krompirjev puding, solata.

Sobota, obed: na goveji juhi fritatni rezanci, z mesom dušeno mlado korenje, krompirjev pire, ribizljeva omaka. Večerja: bifteki, solata.

Nedelja, obed: na goveji juhi (od sobote) žemljevi krapki, ocvrti telečji bočnik (garniran z graham), solata, brizgane štravbe z vinskim šodojem. Večerja: možgani z jajcem, stročji fižol v solati.

RECEPTI K JEDILNEMU LISTU (količina računana za 4—5 oseb)

Grahov rižot. Pol litra izluščenega svežega graha dušim na presnem maslu z drobno zrezano čebulo in petršiljem. Pomalem zalivam s kropom, da se ne smodi. Ko je grah že mehak, pretresem ga v večjo kozico in dodam na vsako osebo dve do tri pesti izbranega riža. Luščine od graha kuham z jušnimi zelenjavami v slanem kropu, ki ga porabim za zalivanje rižota. Ko je riž že skoro gotov, mu dodam 4 dkg presnega masla. Pokritega dušim dobre pol ure. Preden ga dam na mizo, ga potresem s parmezanom.

Sirov pečenjak. Tri osminke kilograma pretlačenega sira vmešam s tremi rumenjaki in par žlic kisle smetane. Osolim nekoliko in dodam par žlic moke in nazadnje sneg od treh beljakov. Zmes dam v kozico na razbeljeno maslo ali mast in spečem. Pečenega potresem s sladkorjem in dam s črešnjevim kompotom na mizo.

Stročji fižol v omaki. Pol kilograma stročjega fižola osnažim in zrežem na kratke koščke. Skuham ga v slanem kropu in očedim. V kozici razbelim žlico masti, dam notri pol žlice moke in pol žlice sladkorne sipe. Ko začne rumeniti, dodam pol žlice drobno zrezane čebule in

ravno toliko petršilja in tri na rezine zrezane sveže paradižnike. Ko se paradižniki nekoliko podušijo, dodam pocejeni fižol, osolim, popram in zalijem nekoliko z juho ali kropom ter pokrito počasi dušim na robu štedilnika do serviranja. (Ako ni še svežih paradižnikov, porabim pol žlice z vodo ali juho razredčene paradižnikove konzerve).

Krompirjev pučing. 14 dkg presnega masla vmešam, da naraste, med mešanjem dodajem polagoma štiri rumenjake, štiri kuhane in pretlačene srednje debele krompirje, nazadnje sneg od štirih beljakov, zmes osolim in rahlo zamešam. Vložim jo v dobro namazan in z drobtinami potresen pudingov model, ga dobro pokrijem in kuham eno uro v sopari. Kuhane ga zvrnem na krožnik in zabelim z maslom in drobtinami.

Fritatni rezanci. Iz dveh decilitrov mleka, enega jajca, soli in enega decilitra moke stepem v lončku gladko, tekoče testo ter spečem na masti v omeletni ponvi tanke fritate. Pečene zvijem skupaj in zrežem na rezance ter dam v jušno skledo ali lonec ter vlijem nanje potrebno količino vrele, precejene juhe in dam takoj na mizo. (Ta vložek je primeren za soboto, ker ga ni treba v juhi kuhati, se ne porabi toliko juhe in se jo zato lahko prihrani za nedeljo. Seveda jo je treba sedaj ob vročini hraniti na hladu, da se ne skisa do drugega dne.)

Preprosta obarna juha. Na eni žlici presnega masla ali masti, ene žlice moke in pol žlice drobno zrezanega petršilja naredim prežganje. Zalijem ga s potrebno količino juhe, ki jo za ta namen skuham več v soboto in hranim na hladu. Ko nekoliko povra, dam notri dve žlici dušenega graha, ki ga pripravim za garniranje in enke in zakuham rezance.

Žemljevi krapji za juho. Od stare žemlje obribam skorjo in jo zrežem na tanke rezine. Rezine namažem z dušenimi možgani, stisnem po dve in dve skupaj, jih prav malo pomočim v mleku, nato takoj v raztepeno jajce in jih ocvrem. Ocvrte polagam v jušno skledo ali lonec in vlijem nanje čisto vrelo juho in takoj dam na mizo.

Ocvrti telečji bočnik. Od telečjega bočnika obrežem vse kože in žile, potolčem ga in nasolim, nato pa povajlam v raztepenem in osoljenem jajcu in drobtinah. Tako pripravljenega položim v vročo mast ali maslo v kozico in dam v pečico. Med cvrenjem ga obračam in oblijem z mastjo, da se počasi in enakomerno okrog in okrog ocvre. Tako pripravljeno ostane meso mnogo bolj sočno. Jed garniram z dušenim mladim graham.

AKO · ŠE · NE · VEŠ

Dve domovini

Evropce, ki pridejo prvič v tropične pokrajine, obide spočetka silno domotožje. To je skoro fizična bolečina. Videti je, kakor bi se telo in duh branila prilagoditi se. To zlo pojema z leti, popolnoma pa nikdar ne premine. Čudno je pa tudi to-le: ako se belec po dolgem bivanju vrne iz vročega pasu v svojo domačijo, začuti nasprotno bol: toži se mu po deželah, odkoder je pravkar prišel. Ko so Nemci izgubili Samao, se je del naselnikov prostovoljno povrnil v Nemčijo. Ni minilo dosti časa, ko so tam ostalim prijateljem pisarili in jih za božjo voljo prosili, naj jim omogočijo povratek na blaženi otok. »Če ne gre drugače, me vzemite za kulija«, je prosil neki plantažar, ki je poprej imel velike nasade s številnimi kuliji v službi. To obratno kopnenje po domu se je tolikanj ojačilo, da ga ni mogel več prenašati. »Dve domovini imamo,« je

pravil neki Nizozemec, nastanjen na Javi, »in smo venomer nesrečni, kajti nikoli ne nehamo vzdihovati po eni ali po drugi.« Slično potezo opaziš pri slovenskem pesniku »Rimskih verzov«: odtod hrepeni po večnem mestu, odtam pa ga nepremagljivo miče in kliče nazaj proti severu.

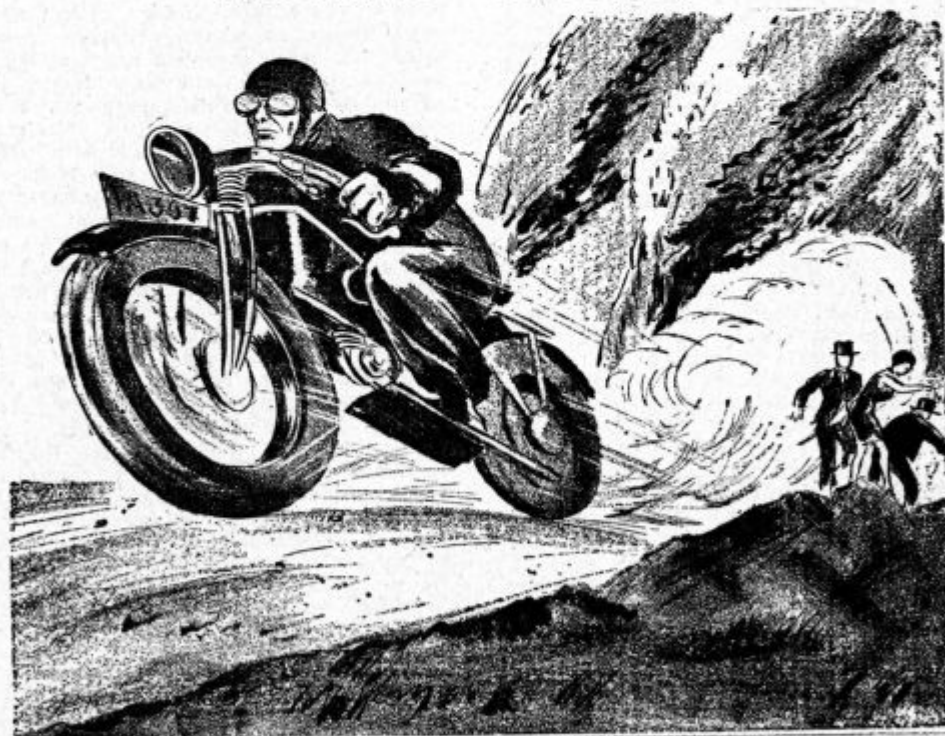
anekdote

Pri mizi

Pri mizi so govorili o zakonu. Neki gost se je obrnil k Bernardu Shawu in rekel: »Mož, ki slabo ravna s svojo ženo zasluži, da se mu zažge hiša nad glavo.«

Shaw, ki je tega moža dobro poznal, se je nasmehnil: »No, upam, da ste svojo hišo dobro zavarovali.«

Motociklisti — bodite ljudje!

Vaše vožnje izven mesta niso vožnje za svetovni rekord. Naravno je treba uživati v miru. Neštete nesreče ob nedeljah naj vas izpametujejo.

Urejuje Ivan Podržaj. — Izdaja za konzorcij Adolf Ribnikar. — Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. — Vsi v Ljubljani.

Enoličnost potreb se razteza tudi na obleko. V nobenem pogledu ni Angležinja samostojnejša in neodvisnejša od javnega mnenja. Podnevi nosi obleko z jopico ali sportni kostum, zvečer pa obleče boljšo obleko. Med tema dvema dobama dneva pa ne potrebuje nič, in to ne v mestu ne na deželi. Na ulici nosi vedno gumast plašč, usnjeno jopico ali obleko, ki je primerna za vreme, v katerem gre iz hiše. Podnebje in premog sta tudi tukaj zelo odločilna činitelja. Angležinja se le poredkoma loči od svojega plašča, nikdar pa od svojega klobuka. Celó doma ga obdrži na glavi, neredkoma tudi opoldne in pri popoldanskem čaju. Zato ni treba, da bi si urejevala pričesko, kadar se vrne domov. Poleg tega je Angležinja, in sicer tudi Angležinja iz boljših družabnih plasti, velika nasprotnica dolgih kril. Na zborovanjih in v listih skušajo Angležinke pobijati dolge obleke in se bore zoper modo, ki jih utesnjuje prostost gibanja in kretanja. Hočejo si pač zagotoviti praktično obleko tudi za prihodnost. Zvečer pa se Angležinja preobleče, tudi če je samo med domačimi. Tujcu se vidi ta reč na prvi pogled abotna. Ščasoma pa pronikne v njen zmisel. Z dnevno obleko sleče človek tudi dnevne skrbi, odloži delo, ki ga je opravljal v službi. Vedenje postane drugačno in se spremeni glede na okolico.

Posebno poglavje tvori stališče angleške matere do vzgoje otrok. So dežele, kjer mislijo, da se Angležinja manj briga za svoje otroke kakor drugod, to pa zategadelj, ker se angleški otroci večinoma vzgajajo v internatih. Te posplošnosti niso pravilne. Otrok ostane res del časa v otroški sobi kakor drugod, to pa le toliko časa, dokler se ne navzame dobrih manir. V otroški sobi je pač mogoče otroka vzgajati, ne da bi se s tem porušila skladnost v družini. Oče ima svoj potreben mir. V ostalem so Angleži prepričani, da se otrok boljše vzgaja v splošnosti kakor posamič. Prav zato se jim vidi internat najprikladnejši šolski tip med vsemi. Kdor le more, pošlje svoje otroke v internat. Ampak šole imajo letno pet mesecev počitnic. Zato se za to dobo opravke v javnosti, da se lažje posvetijo vzgoji naraščaja.

Slednjč je še en vzrok merodajen za to, da se Angležinja ne razdobi popolnoma pri domačem delu. Angležinja je mnogo prej dosegla samostojnost kakor ženska kakšnega drugega naroda. Zahteva po enakovrednosti z možem je prišla iz Anglije na evropski kontinent. Anglež mnogo manj peva svojo ženo kakor drugi Evropei in nima o njej tudi govorov pri mizi. Zato pa ji prizna mnogo samostojnosti in nedotakljivo sfero v pogledu prijateljstva, koristi in udejstvovanja. Število omoženih žensk z lastnim poklicem narašča. Katera nima samostojnega poklica, pomaga v javnem življenju. Mož kot politik ne more napraviti kariere brez svoje žene. Nihče ne mo-

re povedati, kaj je vzrok temu, tudi ne, kaj je učinek tega vzroka. Mogoče je to le posledica olajšanega gospodinjstva, da se žena bavi lahko še z drugimi stvarmi. Ni pa dvoma, da si je poenostavila Angležinja gospodinjstvo tudi zato, ker hoče imeti nekaj časa za druge stvari. Vsekakor pa je res, da je Angležinja vedno gospodarica stvari, s katerimi se bavi, nikoli pa njih služabnica. — (Po dr. Alice S—n.)

Zgovornost in urnost

Menda še niste čuli, kateri od francoskih parlamentarcev govori najhitreje? To je Louis Marin, ki izreče 185 besed v minuti. Jos. Caillaux, ki mu sicer jezik dobro teče, jih spravi 165, R. Poincaré pa 160. Aristid Briand pa se giblje med 80 in 90 besedami na minuto.

Lepotivci

Številni poklici živé ob človeški ničemurnosti. Če si ne moreš misliti modernega življenja brez modistke, draguljarja, dišavnika, si ga toliko težje brez brivca. Brivski saloni niso le tvornice lepote, marveč so tudi tempelj higijene, sodobne vsemogočne boginje. Brivčev poklic je že jako zamotan: rabiti mora spretno že celo vrsto raznoterih priprav in instrumentov. Naj se še toliko govori o enoličnosti in banalnosti sodobnih mod, vsako nošnjo las je treba prilagoditi kakovosti obličja. Samo vstopite v tehnično šolo za frizerje, pa se prepričate o mnogoterosti učnih predmetov. Pod Figarovim okriljem so nekđaj učencem kazali, kako se brije, striže, češe. Tu se je nehalo znanje naraščaja. Danes trajajo tečajji štiri leta in učenci poznajo vse tajnosti kodranja, tudi trajnega, lične masaže in negovanja lepote. Današnji lasničar, akotudi ni več lasoplet, je postal zaresnejši umetnik.

Ljudski pevci v Mehiki

Poklicni godci prepevajo ljudske balade, tkzv. corridos, na semanje dni po vaških ulicah. Nadomeščajo dnevniške ter obveščajo občinstvo o tekočih novicah. Seznam teh goslarjev vsebuje pesnitve o poslednjih poplavah kakor tudi dnevnem zločinu. Tu najdeš pripoved in razlago političnih dogodkov, velikih ženitev, gospodarskih in finančnih zadev. Kadar »corridos« izgubi trenutno zanimivost, pevec zbirko prerešeta in obdrži samo popevke, ki ne izgreše učinkovitosti zbog svojega splošnega pomena ali dramatičnosti. Na tisoče teh pesnitev, nastalih v selu, ni bilo nikdar napisanih, ampak mestni iznajditelji dobavljajo pevecem tiskan osnutek, ki jim služi za besedilo. Ob praznikih ponuja pevec pesmi, napisane nalašč za to priliko: te prigodnice so nekake parodije, ki dovtipno zasmehujejo pretekle dogodivščine. Nehote se človek spomni »moritatlerjev«, kakršni se pred desetletji nastopali po naših mestih in ki jih opisuje Krištofov Pepček v svojih »Spominih«.

HUMOR V SLIKAH

Ona: »Kako bi živel brez mena?«
On: »Ceneje.«

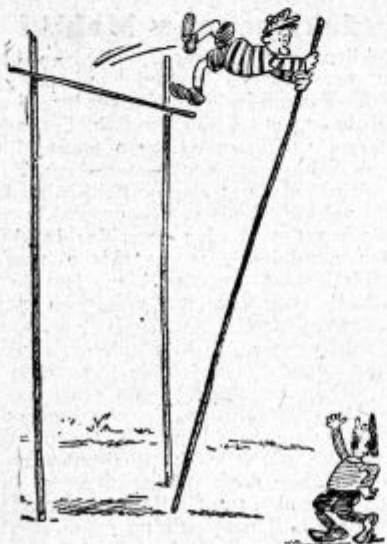
»Pojdite v lekarno po zdravilo in vzemite dnevno po šest kavinih žlic!«
»Kako, gospod, če pa imamo samo tri žlice!«

Srečna misel slikarja, ki ne more plačati modela.

Kaznilniški zdravnik: »Bolezen ni huda, priporočam pa vam, da ostanete nekaj dni v sobi!«

»Miško, pridi takoj doli, mama te kliče!«

Zoga je padla med občinstvo.